

Hegemonik Erkekliğin Kampüsteki İzdüşümü: Performans, Baskı ve Alternatif Arayışlar*

Yeliz KENDİR-GÖK, Nursima ASMAOĞLU

¹ Dr. Arş. Gör., Çankırı Karatekin Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, yeliz.kendir@gmail.com , ORCID: 0000-0002-3500-8374

² Bağımsız Araştırmacı, nursimaasmaoglu@icloud.com , ORCID: 0009-0005-5102-3418

Öz: Bu çalışma, üniversite kampüsü bağlamında erkeklik deneyimlerinin toplumsal cinsiyet normları ve hegemonik erkeklik perspektifinden nasıl inşa edildiğini incelemektedir. Araştırma, erkek öğrencilerin erkeklik algılarının performans baskısı, duygusal bastırma ve toplumsal normlar çerçevesinde şekillendiğini ortaya koymaktadır. Anket aracılığıyla elde edilen tüm veriler, anlam yapılarını açığa çıkaracak şekilde nitel içerik analizi yöntemi ile tematik düzeyde incelenmiştir. MAXQDA ile yapılan tematik analiz sonucunda, erkekliğe atfedilen normatif özelliklerin yanı sıra, erkeklerin sürekli kendilerini kanıtlama zorunluluğu ve bu sürecin yarattığı psikososyal baskılar belirlenmiştir. Bununla birlikte, bazı katılımcıların alternatif erkeklik biçimlerine yönelerek toplumsal cinsiyet normlarını sorguladıkları ve dönüşüm arayışında oldukları da gözlenmiştir. Çalışma, erkekliğin hem baskılayıcı hem de dönüşümsel bir deneyim olduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hegemonik Erkeklik, Performans, Kampüs, Toplumsal Cinsiyet Normları, Kimlik İnşası
Jel Kodları: K38, J13, I21

Hegemonic Masculinity on the Campus: Performances, Pressures, and the Search for Alternatives

Abstract: This study examines how masculinity experiences are constructed within the context of a university campus from the perspective of gender norms and hegemonic masculinity. The research reveals that male students' perceptions of masculinity are shaped by performance pressure, emotional suppression, and societal norms. All data obtained through the survey were analyzed thematically using a qualitative content analysis method, in a manner that uncovers underlying structures. The thematic analysis conducted with MAXQDA identified not only the normative attributes ascribed to masculinity but also the constant need for men to prove themselves and the psychosocial pressures generated by this process. Furthermore, it was observed that some participants gravitated toward alternative forms of masculinity, thereby questioning gender norms and seeking transformation. The study emphasizes that masculinity is both an oppressive and transformative experience.

Keywords: Hegemonic Masculinity, Performance, Campus, Gender Norms, Identity Construction

Jel Codes: K38, J13, I21

Atıf: Kendir-Gök, Y. & Asmaoğlu, N. (2025). Hegemonik erkekliğin kampüsteki izdüşümü: Performans, baskı ve alternatif arayışlar. *Fiscaeconomia*, 9(Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı), 343-367. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1718247>

Geliş Tarihi: 12.06.2025
Kabul Tarihi: 15.08.2025

Telif Hakkı: © 2025. (CC BY) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

1. Giriş

“Erkekler de yanar, hem de nasıl yanar...”

Nazan Öncel'in (1996), *Sokak Kızı* albümünde geçen bu sözler, erkeklik olgusuna dair toplumsal önyargıları sarsmakta; çoğu zaman bastırılan ya da dile getirilmeyen bir gerçeği cesur bir biçimde ortaya koymaktadır. “Yanmak” fiili hem fiziksel hem de

* Bu çalışma için etik onay, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Fen, Matematik ve Sosyal Bilimler Etik Kurulu'ndan 22.01.2025 tarih ve 2025/50 sayılı olarak alınmıştır.

duygusal yıkımı ortak paydada buluşturan bir kelime olması itibarıyla, erkeklerin deneyimlediği yoğun duygusal yükü ve içsel çatışmayı ifade eder. Metafor, patriyarkanın erkeklere sunulan ayrıcalıklarının, bireysel ve toplumsal düzeyde aslında nasıl bir yük ve içsel çöküş kaynağı olabileceğini sembolize etmektedir. Literatürde, toplumsal cinsiyet çalışmalarında metaforların soyut duygusal süreçleri somutlaştırarak kavramsal analizlere derinlik kazandırdığı ve toplumsal cinsiyetle ilgili stereotiplerin pekiştirilmesinde aktif bir işlev gördüğü vurgulanmaktadır (Dyrmo, 2023; Çelik, 2016). Bu bağlamda “yanmak” metaforu, Connell’in (2005) hegemonik erkeklik kavramıyla örtüşen biçimde, erkeklerin toplumsal olarak belirlenmiş “ideal” erkeklik normlarına uyma baskısının yarattığı duygusal ve psikolojik yükün ifadesi olarak konumlandırılmaktadır.

Butler’ın (2010) cinsiyetin performatif olduğuna dair analizinde ortaya koyduğu gibi, cinsiyet bireyler tarafından sürekli olarak icra edilen bir performanstır. Hetero-patriyarkal konfigürasyonda erkekler, patriyarkal toplumun beklentilerine uygun olarak, duygusal uzaklık, sertlik ve kontrol gibi unsurları içeren bir erkeklik performansını sürdürmek zorunda hissedebilirler. Bu performans, bireyin kendi toplumsal cinsiyet kimliği algısıyla çeliştiğinde, “yanmak” metaforunun ifade ettiği gerilim ve yıpranma ortaya çıkar. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, bu metafor tematik analiz sürecinde hem kavramsal bir çerçeve hem de analitik bir kategori olarak kullanılacak; özellikle erkek öğrencilerin duygusal deneyimlerini, bastırma pratiklerini ve toplumsal cinsiyet normlarıyla yaşadıkları çatışmaları anlamada yapılandırıcı bir rol üstlenecektir. Böylece metafor, yalnızca çarpıcı bir açılış unsuru olarak değil, araştırma sürecinin tamamında yönlendirici ve bütünleştirici bir analitik araç olarak değerlendirilecektir. Bu çerçevede, cinsiyetin toplumsal olarak inşa edilen boyutunu anlamak, erkeklik performanslarının hangi normatif çerçeveler içinde şekillendiğini ve “yanmak” metaforunun işaret ettiği duygusal gerilimleri nasıl ürettiğini kavramak açısından oldukça önemlidir.

Cinsiyet, bireylerin biyolojik özelliklerine dayalı eril ya da dişil sınıflandırmayı ifade ederken, toplumsal cinsiyet bu sınıflandırmalara toplum tarafından yüklenen rolleri ve beklentileri kapsar. Bireylerin kadın ya da erkek olmalarının anlamı, bu anlamlara yüklenen toplumsal kabuller ya da retler, bunun performatif düzlemde akışı, toplumsal cinsiyeti anlamaya dair ipuçları sunar (Butler, 2010). Dahası, toplumsal cinsiyet, eril ve dişil kimliklerdeki bireysel farklılıkların sadece toplumsal yönünün altını çizmenin ve karakterize etmenin bir yoludur (Scott, 2007, s. 11). Patriyarkanın erkeklik normlarıyla şekillendiği toplumsal dinamiklerde, erkeklerin ayrıcalıklı pozisyonu da feministler tarafından uzun yıllardır tartışma konusudur. Ümit Atılğan (2024, s. 63) şu sorularıyla konunun derinliğine işaret eder: “Nasıl oluyor da cinsiyetimiz, biyolojik özelliklerden toplumsal anlamlara aktarılıyor? Başka bir ifadeyle, toplumsal cinsiyet hiyerarşisi, iktidar ilişkileri üzerinden doğal bir düzen gibi nasıl işliyor? Gezici Yalçın & Tanrıverdi’nin (2018, s. 131) sorgulanmasıyla “doğmakla erkek olmak aynı şey midir?”.

Erkeklik çalışmaları, 1960’ların sonu ve 1970’li yıllarda ABD’de ikinci dalga feminizmin etkisiyle akademik bir yön kazanmaya başlamıştır. Feminist düşüncenin yanı sıra, savaşların (özellikle Vietnam Savaşı) toplumsal kırılmalar yaratması, geleneksel erkeklik normlarının sorgulanmasına zemin hazırlamıştır (Carroll, 2003). Bu alanda yapılan çalışmalar, erkekliğin homojen değil; tarihsel, kültürel ve sınıfsal bağlamlara göre farklı biçimlerde inşa edildiğini göstermektedir. Connell’in (1998) “hegemonik erkeklik” kavramı, erkekliğin tek bir biçimde var olmadığını ve güç ilişkileri içinde şekillendiğini ortaya koyar. Connell’in açtığı bu kuramsal kapı, Anderson’un (2010) “kapsayıcı erkeklik”, Bridges & Pascoe’nun (2014) “melez erkeklik” ve Harrington’un (2021) “toksik erkeklik” kavramlarıyla zenginleştirilmiştir. Kimmel (2008), erkekliğin eşit bir biçimde değer görmediğini, bazı erkeklik türlerinin norm haline gelirken diğerlerinin dışlandığını belirtmektedir.

Erkeklik çalışmaları faydalı ve analitik bir çerçeve sunarken, bu alanın derinleştirilmesi bir ihtiyaç olarak belirginleşmektedir. Bu ihtiyaç, Gedik’in (2018) de vurguladığı gibi “çünkü toplum yalnızca kadını değil erkeği de tanımlıyor ve bir erkeklik

ideali kurguluyor". Bu bağlamda, erkeklik çalışmalarının sunduğu çerçeve eril kimliklerin tarihsel ve toplumsal kurgusunu anlamak için kritik bir araçtır. "Erkeklik çalışmaları, erkekliğin tarihsel, kültürel ve toplumsal bir kurgu olduğundan hareketle, eril iktidarın kaynaklarına ve farklı tezahürlerine ışık tutmayı amaçlayan disiplinler arası akademik çalışma alanıdır" (Zeybekoğlu, 2010, s. 5).

Akademik literatürde, erkeklik çalışmaları her ne kadar Joseph Pleck ve Jack Sawyer tarafından başlatılmış olsa da en çok referans verilen isimlerin başında Raewyn W. Connell gelmektedir (Gönç Şavran, 2023, s. 91). Connell (2005), hegemonik erkekliği, belirli bir toplumsal bağlamda idealize edilen ve diğer erkeklik türleri ile kadınları baskı altına alan bir erkeklik biçimi olarak tanımlamaktadır. Ancak literatürde bu kavramın Batı merkezli bir perspektife dayandığı ve küresel Güney'deki veya Batı dışı toplumlardaki erkeklik pratiklerini yeterince kapsamadığı oldukça eleştirilmektedir. Örneğin, Meuser (2016), hegemonik erkeklik kavramının Batı toplumlarındaki bireycilik, rekabet ve duygusal mesafe gibi normlara dayandığını ve bu normların evrensel olmadığını savunur. Bu eleştiri, kavramın örneğin kolektivist kültürlerdeki erkeklik pratiklerini veya yerel bağlamlardaki erkeklik anlayışlarını açıklamakta yetersiz kaldığını öne sürer (Meuser, 2016). Benzer şekilde, Özbay (2013), Türkiye bağlamında erkeklik, militarizm, aile içindeki otorite ve mahalle kültürü gibi yerel dinamiklerle şekillenirken, Connell'in modeli daha çok Batı'daki kurumsal ve ekonomik yapılarına odaklanır. Bu durum, kavramın kültürel çeşitliliğini ve yerel bağlamları göz ardı ettiği eleştirisini güçlendirir (Özbay, 2013). Örneğin, Türkiye'de "delikanlılık" gibi kültürel bir erkeklik kimliği, hegemonik erkeklik kavramının evrensel bir model olarak uygulanabilirliğini sorgulamaktadır (Işık, 2004). Bu araştırma, literatürdeki eleştirileri göz önünde bulundurarak hegemonik erkeklik kavramını daha kapsayıcı ve dinamik bir şekilde incelemektedir. Böylece, erkekler arasındaki farka alan açılmakta, bu durum, erkekliklerin epistemolojik olarak belirli kategoriler ekseninde seyreltilmesine değil, erkekliklerin yeniden üretim biçimlerinin tektipleştirilemeyeceğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, önemli teorisyenlerden Kimmel'in (2008, s. 184) şu ifadelerine başvurmak anlamlıdır: "Bütün erkek(lik)ler eşit yaratılmamıştır. Ya da hepimiz eşit yaratıldık ama bu eşitlik hızlıca uçup gitmekte. Çünkü bizim erkeklik tanımlarımız toplumda eşit değerlerde değil. Bir erkeklik tanımı, sürekli ölçülüp tartılan diğer erkeklik formlarına karşı standart olarak kalmaya devam eder". Dolayısıyla, erkeklik çoğul olarak ele alınan kavram aynı toplumsal zeminde ve zamansal uzamda olsa bile farklı gruplar tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Kültür, tarih, toplum, psikoloji ve bireysel yaşam gibi yapısal unsurlar, bu tanımları etkileyen faktörler arasında yer almaktadır (Kimmel, 2008, s. 503).

Bu kuramsal zemin üzerinden ilerleyen erkeklik çalışmaları, Batı literatürüne özgü değildir. Türkiye'de erkek olmanın ne demek olduğuna dair çalışmalar; Barutçu'nun da ifade ettiği gibi, "yine feminist çalışmaların etkisiyle 2000'lerden sonra yükselişe" geçen erkeklik çalışmaları, her geçen gün etki alanını genişletmektedir (akt., Çaylı Rahte, 2021, s. 520). Bu kapsamda, Connell'in (2005) kavramsallaştırdığı hegemonik erkeklik kavramından hareketle Barutçu (2013) erkekliğin anlamlarını, inşasını sosyo-kültürel ve eleştirel bir bağlamda inceler. Kandiyoti (2016) toplumsal cinsiyet rollerinin keskin bir şekilde çerçeveslendiği toplumlarda erkekliğin nasıl inşa edildiğine ve içsel çelişkilerine odaklanırken, tekil bir konfigürasyonun olanaksızlığını açığa çıkarır. Selek (2014) Türkiye'de erkekliğin öğrenilme, içselleştirilme sürecini ve en önemlisi inşa edilen bir toplumsal konum olduğunu gösterir. Hegemonik erkeklik ile diğer erkeklik biçimleri arasındaki farkı Türkiye özelinde inceleyen Sancar (2009) ise farklı etnik, sınıfsal, dini aidiyet, yaş ve meslek gruplarından görüştüğü erkeklerle güçlendirdiği çalışmasında, olgunun, evrenselleştirilemeyeceğini gösterirken karmaşık yönünü de açığa çıkarır. Benzer saikle Atay (2004) erkekliklerin toplumsal olarak nasıl kurgulandığını, deneyimlendiğini, dahası erkekliğin nasıl en çok erkeği ezdiğini gösterir. Gezer Tuğrul (2024), Van'da erken yaşta evlilik yapan erkekler üzerine yaptığı çalışmada, patriyarkal ve geleneksel normların erkeklik kimliğini nasıl şekillendirdiğini ve bu süreçte erkeklerin

evlilik deneyimlerini yeniden nasıl inşa ettiklerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla erkeklik çalışmaları Türkiye özelinde ivme katetmeye devam eden önemli bir alan olarak belirginleşmektedir.

Son dönem literatür, erkeklik çalışmalarına çok boyutlu yeni açılımlar getirmiştir. Özman ve arkadaşları (2025) erkeklik üzerine yapılan çalışmalarda, siyasi, düşünsel ve edebi alanlardaki erkeklik biçimlerine eleştirel bir bakış açısı sunmaktadır. Bu çalışma, erkekliği yalnızca bireysel kimlik meselesi olmaktan çıkarıp tarihsel ve sosyo-politik bağlamlarda taşıdığı anlamlarla birlikte ideolojik formlar aracılığıyla anlamlandırmaktadır. Erkeklik, toplumsal yapılar ve güç ilişkileriyle bağlantılı bir olguya dönüşürken bu bağlamda erkeklik ideolojisinin bireylerin kimliklerini nasıl şekillendirdiği ve bu kimliklerin toplumsal normlarla nasıl çatıştığı incelenmektedir. Benzer şekilde, erkeklik üzerine yapılan diğer çalışmalar da bu çerçevede şekillenmektedir. Örneğin, erkekliğin milliyetçilik ve militarizmle ilişkisi (Sünbuloğlu, 2013) erkeklik ideolojisinin erkek kimlikleri üzerindeki etkilerini ve bu etkilerin erkeklerin kimlik bunalımlarına yol açan yönlerini ele almaktadır. Ayrıca, “yaralı erkeklikler” kavramı üzerinden yapılan çalışmalar, erkeklerin toplumsal normlar karşısında yaşadığı kriz ve dönüşüm süreçlerine odaklanmaktadır (Günay-Erkol, 2021). “Yaralı erkeklik” (wounded masculinity), patriyarkanın dayattığı normların erkeklerde yol açtığı duygusal ve psikolojik zedelenmeleri tanımlar. Bu kavram, patriyarkanın erkekler üzerindeki yıkıcı etkilerini anlamada önemli bir çerçeve sunar (Faludi, 1999). Toplumsal krizler, örneğin salgınlar erkeklik normlarında “kriz” yaratabilir (Ardıç Çobaner & Dural Tasouji, 2021). “Kriz erkekliği”, toplumsal, ekonomik veya küresel krizlerin (örneğin salgınlar veya işsizlik) erkeklik normlarını sarmasıyla ortaya çıkan ve erkeklerin hegemonik erkeklik ideallerine (otorite, sağlayıcılık) uymada yaşadığı çatışmaları ifade eden bir kavramdır (Ardıç Çobaner & Dural Tasouji, 2021). Dijital bağlamda, internet ve sosyal medya, erkeklik temsillerini yeniden şekillendirerek bu krize yeni ifade alanları sunar; örneğin çevrimiçi platformlarda erkeklerin kırılğanlıklarını veya yeni kimlik arayışlarını dile getirmesi (Demez, 2005). Kriz erkekliği, dijital temsillerle birlikte, patriyarkal normların erkekler üzerindeki baskısını ve değişen toplumsal dinamikleri anlamada özgün bir çerçeve sağlayarak erkeklik çalışmalarına yeni bir perspektif kazandırarak alandaki literatürün derinleşmesine olanak sağlamıştır. Bu bağlamda, erkeklik çalışmaları, çok boyutlu ve disiplinler arası yaklaşımlar sayesinde her geçen gün daha da zenginleşmekte ve toplumsal cinsiyetin erkeklik üzerinden şekillenen ideolojik, psikolojik ve toplumsal etkilerini anlamak için daha kapsamlı bir analiz imkânı sunmaktadır.

Bu çalışma, üniversite kampüsü gibi mikro düzey sosyal ortamlarda erkeklik kimliğinin normatif şemalar aracılığıyla nasıl yeniden şekillendiğini ve erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet beklentilerine ne ölçüde maruz kaldığını analiz eder. Araştırma, Çankırı Karatekin Üniversitesi’nin yerel bağlamını merkeze alarak, erkeklik çalışmalarına Türkiye’deki bölgesel üniversite dinamikleri üzerinden özgün bir perspektif sunar. Bu bağlamda, patriyarkanın erkekler üzerindeki etkilerinin yerel ve kültürel bağlamda nasıl farklılaştığını ortaya koyarak literatüre katkı sağlar.

2. Yöntem

Bu araştırma, temel olarak nicel araştırma yöntemi ile yapılandırılmıştır. Veri toplama aracı olarak hem kapalı uçlu hem de açık uçlu sorular içeren yapılandırılmış bir anket formu kullanılmıştır. Araştırma sürecinde, katılımcıların bireysel deneyim ve düşüncelerini sosyal onay baskısından bağımsız biçimde ifade edebilmeleri hedeflenmiş; bu doğrultuda açık uçlu sorular aracılığıyla daha özgün ve derinlemesine yanıtlar elde edilmesi amaçlanmıştır.

Kapalı uçlu sorular, nicel veri üretimini sağlarken; hem bu yanıtlarda yer alan açıklamalar hem de açık uçlu sorulara verilen yanıtlar, yalnızca sayısal olarak değil, içeriksel olarak da değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, anket aracılığıyla elde edilen tüm veriler, anlam yapılarını açığa çıkaracak şekilde nitel içerik analizi yöntemi ile tematik düzeyde incelenmiştir. Böylece, veriler nicel biçimde toplanmış; ancak yorumlama

aşamasında nitel yaklaşım benimsenmiş, karma yöntem esas alınarak analiz gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın örneklemini, Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde farklı fakülte ve bölümlerde öğrenim gören erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcılar, Çankırı Karatekin Üniversitesi öğrencilerinin WhatsApp gruplarına gönderilen bir anket aracılığıyla gönüllü katılım göstererek, basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Anket formu; erkeklik algısı, toplumsal cinsiyet normları, kampüs yaşamında erkeklik performansları ve toplumsal beklentilere ilişkin etkileri sorgulayan sorular içermektedir. Ayrıca, katılımcılardan erkeklik normlarının dönüşümüne yönelik bireysel çözüm önerileri geliştirmeleri istenmiştir.

Veri analizi, MAXQDA 2024 Pro nitel veri analiz programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tüm yanıtlar eksiksiz biçimde transkript hâline getirilmiş, ardından açık ve kapalı uçlu veriler birlikte tematik analiz sürecine tabi tutulmuştur. Analizin ilk aşamasında, görüşmelerin deşifre edilmiş metinleri titizlikle okunmuş ve incelenmiştir. Bu okuma sürecinin ardından her bir metin ayrı ayrı ele alınarak katılımcıların ifadelerindeki anlamlı bölümler belirlenmiş ve bu bölümlere uygun kodlar atanmıştır. Bu kodlar, veriyi en yalın haliyle temsil eden etiketler olarak işlev görmüştür.

İkinci aşamada, birbirine benzer anlamları taşıyan kodlar bir araya getirilerek daha genel ve soyut kavramlar olan kategoriler oluşturulmuştur. Ardından, birbirleriyle ilişkili olan bu kategoriler daha üst bir düzeyde temalar altında toplanmıştır. Bu analiz yöntemi, katılımcıların kendi deneyimlerini nasıl anlamlandırdığını derinlemesine anlamaya olanak tanımış ve böylelikle araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini güçlendirmiştir.

2.1 Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılan anket formu, erkek öğrenciler arasında sınırlı bir kabul görmüş; özellikle Mühendislik ve Fen Bilimleri Fakültesi'nden katılımcılar, soruların içeriğini "gereksiz" veya "erkekliği hedef alan" biçiminde değerlendirmiştir. Bu tür tepkiler, erkeklik olgusuna eleştirel bir perspektiften yaklaşan çalışmaların, bazı erkekler tarafından kişisel bir sorgulama ya da kimliğe yönelik bir tehdit olarak algılanabildiğine işaret etmektedir. Nitekim çalışmaya dahil olmayı kabul etmeyen bir öğrencinin "*Bu sorular erkekliği sorguluyor gibi hissettirdi*" ifadesi, bu algının açık bir örneğini sunmaktadır. Buna karşılık, Sosyal Bilimler (özellikle İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi) alanında öğrenim gören öğrenciler, sorulara daha açık, tartışmaya istekli ve eleştirel düşünceye yatkın bir tutum sergilemiştir. Bu durum, kampüs içindeki erkeklik algılarının yalnızca bireysel deneyimler üzerinden değil, aynı zamanda disipliner bağlam, akademik söylem ve alanın epistemolojik gelenekleri tarafından da biçimlendiğini ortaya koymaktadır.

Veri toplama sürecinin gönüllülük esasına dayalı olması ve bazı fakültelerde katılım isteksizliğinin gözlenmesi, örneklemin sosyal bilimler öğrencileri ağırlıklı olmasına neden olmuştur. Bu durum, çalışmanın genellenebilirliğini sınırlayan bir metodolojik unsur olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu sınırlılık, elde edilen temaların belirli bir öğrenci profili üzerinden şekillenmesine yol açmıştır. Bununla birlikte, disiplinler arası farklılıkların bu denli belirginleşmesi, erkeklik algısının çok katmanlı yapısının anlaşılmasına katkı sağlamış; erkeklik normlarının yalnızca bireylerarası ilişkilerde değil, akademik alanın değerleri, pedagojik yaklaşımlar ve kurumsal kültür çerçevesinde de yeniden üretildiğini göstermiştir. Dolayısıyla, bu bulgular, mikro ölçekteki bir üniversite ortamında bile toplumsal cinsiyet dinamiklerinin ne denli farklı bağlamsal unsurlarla iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır.

3. Teorik Zemin

Erkeklik(ler) üzerine gerçekleştirilen makro ve mikro çalışmalar, erkekliğin sabit veya değişmez bir olgudan ziyade, toplumsal ve kültürel olarak inşa edilen, bağlama göre şekillenen dinamik bir kimlik biçimi olduğunu ortaya koymaktadır (Connell, 2005; Barutçu, 2013; Schrock & Schwalbe, 2009). Bu bağlamda erkeklik, hem bireysel deneyim

alanına işaret eden hem de sosyolojik düzlemde iktidarın, toplumsal normların ve kontrolün vücut bulduğu pratikler bütünüdür. Dolayısıyla erkeklik, tekil bir kategori değil; farklı bağlamlarda çeşitli biçimlerde deneyimlenen ve temsil edilen çoğul kimliklerden oluşur. Erkekliği bu şekilde ele almak, toplumsal cinsiyet rejimleri ve iktidar karşısında hem dışlayıcı hem de kapsayıcı mekanizmalar içerisinde hareket edebilmenin koşullarını anlamayı mümkün kılar (Kimmel, 2008, 2013; Connell, 2005; Carrigan vd., 1985). Bu yaklaşım, erkekliği yalnızca bir araştırma nesnesi olarak değil, ilişkisel ve bağlama göre konumlanan bir toplumsal kategori olarak değerlendirme gerekliliğini beraberinde getirmiştir.

Bu çalışmanın kuramsal zemini, erkekliğin toplumsal ve bireysel düzlemlerde nasıl inşa edildiğini, sürdürüldüğünü ve sorgulandığını anlamaya yönelik üç temel yaklaşıma dayanmaktadır. Bunlar, Connell'in (1998) hegemonik erkeklik, Goffman'ın (2009) dramaturjik/performatif kuramı ve Kimmel'in (2008) "Guyland" yaklaşımıdır. "Guyland", genç erkeklerin geçiş dönemi kimliklerini şekillendiren, üniversite çağındaki geçici bir sosyal alan olarak tanımlanır. Bu kuramsal çerçeve, üniversite ortamında erkekliğin normatif süreçlerle nasıl yeniden üretildiğini ve bu süreçlerin erkek öğrenciler üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir şekilde değerlendirme olanağı sağlar.

Connell'in (2005) hegemonik erkeklik kuramı, erkekliğin toplumsal cinsiyet rejimi içerisinde hiyerarşik biçimde üretildiğini ve bazı erkeklik formlarının diğerlerine göre üstün kılındığını ileri sürer. Hegemonik erkeklik, belirli toplumsal bağlamda meşrulaştırılmış ve norm haline gelmiş erkeklik biçimidir. Bu biçim, yalnızca kadınlar üzerinde değil, aynı zamanda diğer erkeklik biçimleri üzerinde de tahakküm kurar. Connell'e (2005) göre erkeklikler arasındaki bu hiyerarşi; toplumsal kurumlar, medya, eğitim ve aile gibi araçlar yoluyla sürekli olarak yeniden üretilmektedir.

Bu çalışmada, üniversite kampüsü bağlamında hangi erkeklik biçimlerinin hegemonik normlar aracılığıyla desteklendiği ve bu normların erkek öğrencilerin gündelik pratiklerini, ilişkilerini ve kimlik inşalarını nasıl şekillendirdiği sorgulanmaktadır. Özellikle güç, otorite, duygusal mesafe ve cinsellik üzerinden tanımlanan erkeklik kalıplarının kampüs ortamında nasıl norm haline geldiği ve bu normlara uymayan erkeklik biçimlerinin nasıl marjinalleştirildiği, Connell'in (1998, 2005) kuramsal çerçevesiyle analiz edilmektedir.

Goffman'ın (2009) dramaturjik kuramı, bireylerin toplumsal yaşamda çeşitli roller üstlenerek kimliklerini sosyal etkileşimler içinde sunduklarını ileri sürer. Bu kuram, kimliğin sabit bir özden ziyade, toplumsal ilişkiler içinde sürekli olarak oynanan ve düzenlenen roller aracılığıyla kurulduğunu savunur. Bu yaklaşıma göre erkeklik, bireylerin toplumsal beklentilere yanıt olarak sergiledikleri ve başkalarının onayıyla meşrulaştırmaya çalıştıkları bir performanstır.

Üniversite ortamı, erkeklik performanslarının en belirgin şekilde sergilendiği kurumsal alanlardan biridir. Erkek öğrenciler, sınıf içi tartışmalardan kampüs içindeki sosyal etkileşimlere kadar çeşitli bağlamlarda "erkek gibi" davranma yönündeki toplumsal baskılarla karşılaşabilir. Goffman'ın (2009) dramaturjik kuramı, bu sosyal sahnelerde erkeklik rollerinin nasıl sahnelendiğini, bireylerin hangi "maskeleri" taktığını ve bu performansların hangi izleyici kitlelere yönelik olduğunu çözümlenmek için etkili bir çerçeve sunar. Ayrıca bu kuram, erkekliğin, bireyler arası etkileşimlerde sürekli olarak yeniden inşa edilen ve onay arayan bir kimlik biçimi olduğunu açıkça ortaya koyar (Goffman, 2009).

Kimmel'in (2008) Guyland kavramsallaştırması ise erkekliğin özellikle geç ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde nasıl bir sınav alanına dönüştüğünü ortaya koyar. Bu dönem, bireylerin çocukluk ile yetişkinlik arasında sıkıştıkları ve toplumsal cinsiyet normlarının, özellikle de erkeklik normlarının yoğun biçimde yeniden üretildiği bir geçiş sürecidir. Kimmel'e göre bu evre, genç erkeklerin "gerçek erkek" olmak adına sürekli olarak test edildikleri, yoğun akran baskısı altında kaldıkları ve toplumsal cinsiyet performanslarını yeniden ürettikleri bir dönemdir (2008).

Üniversiteler, Guyland'ın en belirgin biçimde gözlemlenebildiği sosyal mekânlardır. Erkek öğrenciler, cinsel başarı, fiziksel güç, duygusal mesafe gibi normatif beklentiler üzerinden birbirlerini denetlemekte; bu denetim mekanizmaları erkeklik performanslarının meşruiyetini belirlemektedir. Bu çalışmada Guyland yaklaşımı, üniversite ortamında genç erkeklerin karşılaştığı kültürel ve sosyal baskıların nasıl deneyimlendiğini ve erkekliklerini "kanıtlama" çabalarının gündelik yaşamlarına nasıl yansıdığını analiz etmek amacıyla kullanılmaktadır.

Bu üç kuramsal yaklaşım, erkeklik kimliğinin bireysel benlikte ve toplumsal yapılarda nasıl kurulduğunu farklı düzeylerde açıklamaktadır. Connell (1998) erkekliğin yapısal ve kurumsal iktidar ilişkilerine nasıl yerleştiğini gösterirken; Goffman (2009) bu yapının bireysel düzeyde nasıl performe edildiğini, diğer bir ifadeyle erkekliğin "yaşanan" biçimlerini anlamamıza yardımcı olur. Kimmel (2008, 2013) ise bu performansın genç erkekler için nasıl bir geçiş baskısı ve kendini kanıtlama alanına dönüştüğünü gözler önüne serer. Bu bağlamda, üniversite öğrencilerinin erkekliğe dair algıları ve bu algıların gündelik yaşam pratiklerine yansımaları, çalışmanın kuramsal çerçevesi kapsamında çok boyutlu bir şekilde incelenmektedir. Erkeklik, bireysel, toplumsal ve yapısal katmanların kesiştiği bir bütünlük içinde analiz edilmektedir.

4. Bulgular

Demografik Veriler

Çankırı Karatekin Üniversitesi, ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde kayıtlı toplamda yaklaşık 18.000 öğrenciyi bünyesinde barındırmaktadır. YÖK Atlas üzerinden kurumun güncel (2024 yılı) öğrenci profili incelendiğinde, cinsiyet dağılımının dengeli bir yapıya sahip olduğu görünmektedir. Erkek öğrenci sayısı 8.781 iken, kadın öğrenci sayısı 9.053'tür. Bu çalışmanın örneklemini oluşturan katılımcılar da söz konusu dengeli dağılıma paralel şekilde, üniversite genelindeki demografik yapıyı yansıtmaktadır. Nitekim araştırmaya toplam 111 üniversite öğrencisi katılmıştır. Bu sayı, çalışmanın güvenilirliğini olumsuz etkilememektedir. Evrenin görece homojen özellikler taşıdığı ve belirli bir gruba odaklanıldığı durumlarda, örneklem sayısının fazla olmaması araştırmanın anlamlı ve geçerli sonuçlar üretmesini engellemez; aksine bu tür çalışmalar, az sayıda katılımcı ile dahi yüksek düzeyde temsil gücüne ulaşabilmektedir (Neuman, 2009).

Katılımcıların yaş dağılımı incelendiğinde, 18-20 yaş aralığında yer alan 29 öğrenci, toplam katılımcıların %26,13'ünü oluşturmaktadır. 21-23 yaş aralığında bulunan 61 öğrenciyle bu grup, toplam katılımın %54,95'ini temsil etmektedir. 24 yaş ve üzeri grupta ise 21 öğrenci yer almakta olup bu oran %18,92'dir. Katılım oranının en yüksek olduğu grup, 21-23 yaş aralığındaki öğrencilerden oluşmaktadır.

Öğrencilerin yaklaşık %78'i (87 öğrenci) sosyal bilimler alanında yer almaktadır. Bu öğrenciler, Hukuk, İktisat, İşletme, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Uluslararası İlişkiler, Sosyoloji, Tarih, Felsefe, Psikoloji, Coğrafya, Bilgi ve Belge Yönetimi ile Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde öğrenim görmektedir. Fen bilimleri açısından çalışmanın %9'unu (10 öğrenci) oluşturmaktadır. Bu grupta Bilgisayar Mühendisliği, Elektrik-Elektronik Mühendisliği, Orman ve Peyzaj Mimarlığı bölümleri yer almaktadır. Güzel Sanatlar alanından öğrenciler ise %7'lik bir dilimle (8 öğrenci) Grafik Tasarımı bölümünde yoğunlaşmaktadır. Geriye kalan %5'lik kesim (6 öğrenci) ise Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim görmektedir.

Araştırmanın katılımcı profili incelendiğinde, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun sosyal bilimler alanında eğitim gören öğrencilerden oluştuğu dikkat çekmektedir. Bu durum, sosyal bilimler öğrencilerinin toplumsal cinsiyet meselelerine yönelik daha yüksek bir farkındalığa ve konuya ilişkin daha derin ilgiye sahip olduklarını düşündürmektedir. Nitekim, fen bilimleri ve özellikle mühendislik alanları, literatürde erkek öğrencilerin yoğunlukta olduğu disiplinler olarak tanımlanmaktadır (Zengin Arslan, 2002). Bu bağlamda, çalışmanın ana teması göz önünde bulundurulduğunda,

erkek öğrencilerin ağırlıklı bulunduğu fen bilimleri alanlarından daha fazla katılım beklenmekteydi. Nitekim elde edilen bulgular, bu beklentinin aksine, toplumsal cinsiyet odaklı araştırmalara katılımın daha çok sosyal bilimler öğrencileri tarafından gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, toplumsal konulara yönelik duyarlılığın ve katılım motivasyonunun alanlar arası farklılık gösterebileceğini ve sosyal bilimlerden öğrencilerin “erkeklik” meselesinde daha etkin bir rol üstlendiğini göstermektedir.

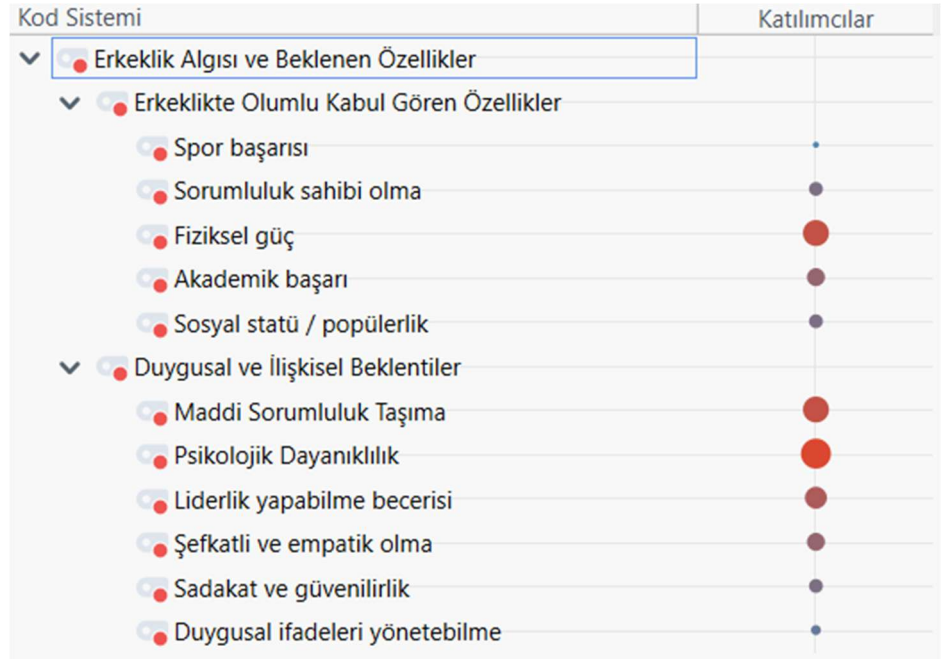
Sosyolojik Veriler: Erkekliklere Dair

Tablo Hata! Belgede belirtilen stilde metne rastlanmadı.. Kod Kitabı

<i>Tema</i>	<i>Kategori</i>	<i>Kod</i>
<i>Erkeklik Algısı ve Beklenen Özellikler</i>	Erkeklikte Olumlu Kabul Gören Özellikler	Spor başarısı
		Sorumluluk sahibi olma
	Duygusal ve İlişkisel Beklentiler	Fiziksel güç
		Akademik başarı
		Sosyal statü / popülerlik
		Maddi Sorumluluk Taşıma
		Psikolojik Dayanıklılık
		Liderlik yapabilme becerisi
		Şefkatli ve empatik olma
		Sadakat ve güvenilirlik
Duygusal ifadeleri yönetebilme		
<i>Erkeklik Normlarının Toplumsal Sonuçları</i>	Psikolojik ve Duygusal Etkiler	Öfke ve saldırganlık eğilimi
		Rekabeti Artırma
	Sosyal İlişkilerde Zorluklar	Psikolojik stres yaratma
		Öz-değerin performansa bağlanması
		Empatiyi ve duygusal ifadeyi sınırlandırma
		Kendini sürekli ispat etme baskısı
		Duygusal izolasyon yaratma
		Sağlıklı ilişki kurmayı zorlaştırma
	Kampüs Kültürü ve Cinsiyet Roller	Sosyal baskı oluşturma
		Zayıf ve başarısız görünme korkusu
<i>Erkeklik Normlarının Dönüştürülmesi ve Alternatif Modeller</i>	Eğitim ve Farkındalık Girişimleri	“Normatif erkeklik” baskısının devamlılığı
		Psikolojik destek grupları
	Kapsayıcı Temsiller ve Rol Modeller	Toplumsal cinsiyet farkındalığı eğitimleri
		Empati ve duygusal ifade eğitimleri
		Eşitlikçi eğitim politikaları
		Kampüs içinde görünür alternatif erkeklik örnekleri
		Medyada sağlıklı erkeklik temsilleri
		Mentorluk Programları
	Yüceltilmiş Erkeklikten Uzaklaşma Koşulları	Farkındalığın artması
		Sosyal baskının azalması
		Duygusal ifadelerin kabul görmesi

4.1 Erkeklik Algısı ve Beklenen Özellikler

Erkeklik normlarının bireyler tarafından nasıl algılandığını ve hangi özelliklerin erkeklığe atfedildiğini anlamak açısından, bu tema altında toplanan veriler oldukça kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. “Erkeklik Algısı ve Beklenen Özellikler” teması hem toplumsal onay gören özellikleri hem de duygusal ve ilişkisel düzeydeki beklentileri birlikte ele almaktadır. Şekil 1 incelendiğinde, katılımcıların özellikle bazı kodlara yoğun şekilde atıfta bulunduğu, bu kodların temanın merkezinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, erkeklik algısında fiziksel güç, sorumluluk sahibi olma, psikolojik dayanıklılık ve maddi sorumluluk taşıma gibi kodlar dikkat çekici bir şekilde öne çıkmaktadır.

Şekil 1. Erkeklik Algısı ve Beklenen Özellikler Temasının Kod Matrisi

Temanın alt kategorileri iki temel boyutta organize edilmiştir: “Erkeklikte Olumlu Kabul Gören Özellikler” ve “Duygusal ve İlişkisel Beklentiler.” İlk kategori, daha çok fiziksel güç, akademik başarı ve sosyal statü gibi bireyin dışsal niteliklerine odaklanan, toplum içinde tanınırlık ve güçle ilişkilendirilen özellikleri kapsamaktadır. İkinci kategori ise erkeklerden beklenen duygusal denge, liderlik sorumluluğu, şefkat ve güvenilirlik gibi ilişkisel yönleri ele almaktadır. Bu yapı, erkeklik algısının yalnızca bir güç ya da başarı söylemine indirgenmediğini, aynı zamanda duygusal yeterlilik, empati ve sorumluluk gibi daha karmaşık beklentilerle iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır.

4.1.1 Erkeklikte Olumlu Kabul Gören Özellikler

Çankırı Karatekin Üniversitesi örneğinden elde edilen katılımcı anlatıları, erkeklığe atfedilen olumlu özelliklerin Connell’in (2005) hegemonik erkeklik kuramıyla büyük ölçüde örtüştüğünü göstermektedir. Katılımcıların ifadelerinde fiziksel güç, maddi yeterlilik, sosyal statü, spor ve akademik başarı gibi unsurlar, sadece bireysel başarı göstergeleri değil; aynı zamanda toplumsal düzlemde kabul gören erkeklik normlarının temel taşları olarak öne çıkmaktadır. Nitekim bir katılımcının ifadesiyle, “*akademik başarı, maddi güç, spor başarısı erkeklığın değerli özelliklerindedir*” (K100) görüşü, bu normların nasıl çok katmanlı bir biçimde içselleştirildiğini gözler önüne sermektedir.

Erkeklığın meşrulaştırılmasında en sık atıf yapılan alanlardan biri spordur. Fiziksel güç, azim, mücadele ve rekabetçilik gibi sporla özdeşleşmiş değerler, katılımcıların birçoğu tarafından erkeklığın temel göstergeleri arasında sayılmaktadır. Örneğin, “*spor başarısı, erkeklerin toplumda saygı görmesini sağlar*” (K95) ifadeleri ile erkeklığın toplumsal itibar kazanımında sporun nasıl sembolik sermayeye dönüştüğünü vurgulanmaktadır.

Bununla birlikte erkeklığe ilişkin olumlu nitelikler yalnızca fiziksel ya da rekabetçi özelliklerle sınırlı kalmamaktadır. Birçok katılımcı, sorumluluk sahibi olmayı da erkeklığın temel bileşeni olarak tanımlamaktadır. Erkeklerden beklenen ailevi, ekonomik ve duygusal yükümlülükleri üstlenme rolü, rasyonellik ve liderlik gibi kavramlarla birlikte düşünülmektedir. Örneğin, *“liderlik yapabilme becerisi ve sorumluluk sahibi olma erkeklığı tanımlar”* (K104) ve *“duygusal ifadelerini yönetebilme... bir erkeğin en temel özelliklerindedir”* (K83) şeklindeki ifadeler, hegemonik erkeklığın yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel ve duygusal kontrol biçimi olduğunu ortaya koymaktadır.

Fiziksel güç ise hâlâ katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından erkeklığın vazgeçilmez unsuru olarak görülmektedir. *“Fiziksel güç, psikolojik dayanıklılık ve liderlik yapabilme erkeklikte beklenen şeylerdir”* (K108) ifadesi, erkeklığın yalnızca görünen bedensel niteliklerle değil, aynı zamanda kriz anlarında sergilenen dirençle de özdeşleştirildiğini göstermektedir.

Bu güç odaklı tahayyülün entelektüel boyutu ise akademik başarı üzerinden şekillenmektedir. Katılımcılar, akademik başarıyı zekâ, hedefe yönelik çaba ve bireysel azmin sonucu olarak değerlendirirken, bu başarının erkeklığı daha itibarlı hale getirdiğini vurgulamaktadır. *“Fiziksel güç ve akademik başarı birlikte değerlendirildiğinde erkek daha saygıdeğer görülmektedir”* (K1) diyen bir katılımcı, bu iki özelliğin birleşimiyle ortaya çıkan ideal erkeklik formuna işaret etmektedir. Benzer şekilde, *“akademik başarı, sosyal statü ve maddi güçle birleştiğinde erkeklik daha kabul gören bir hâl alır”* (K109) ifadesi de erkeklik tahayyülünün çok katmanlı yapısını ortaya koymaktadır.

Toplumsal onay ve görünürlük açısından ise sosyal statü ve popülerlik önemli faktörler arasında yer almaktadır. *“Sosyal statü ve popülerlik erkekler için toplumda var olmanın yollarından biridir”* (K80) ifadelerine başvuran katılımcı, erkeklığın yalnızca bireysel başarılarla değil, bu başarıların sosyal çevredeki yankısıyla anlam kazandığını ima etmektedir. Aynı şekilde *“akademik başarı ve sosyal statü, erkeklerin toplumda kendilerini daha rahat ifade etmelerini sağlar”* (K110) görüşü de erkeklığın performatif bir kimlik olarak nasıl dış dünyayla kurulan ilişkiler üzerinden inşa edildiğini göstermektedir.

4.1.2. Duygusal ve İlişkisel Beklentiler

Katılımcı anlatıları, üniversite bağlamında erkeklik kimliğinin yalnızca fiziksel güç ya da başarı odaklı değil; aynı zamanda maddi, psikolojik ve duygusal sorumluluklarla örülü çok katmanlı bir yapı içerisinde inşa edildiğini ortaya koymaktadır. Bu çok boyutluluk, Connell’in (2005) hegemonik erkeklik kuramı çerçevesinde erkeklığın belirli normlar ve idealler etrafında şekillendiğini gösterirken; Goffman’ın (2009) dramaturjik perspektifiyle değerlendirildiğinde, erkeklığın toplumsal rol olarak sahnelendiği ve bireylerin bu normatif rolleri sürekli olarak performe ettikleri anlaşılmaktadır.

Bu performanslar, özellikle üniversite ortamında, erkeklerin toplumsal beklentilere uyum sağlama çabalarını yansıtır. Bu bağlamda, en belirgin beklentilerden biri, erkeklerin maddi sorumluluk üstlenme yükümlülüğüdür. Erkeklığın, *“maddi sorumluluğu erkek üstlenir, geçim derdi onun sırtındadır”* (K64) ifadesi üzerinden kavramsallaştırılması ile bunun başarıyla bütünleşmesi gerektiğini belirtmektedir: *“Başarı odaklı olmakla birlikte maddi olarak da güçlü olması gerekir”* (K47). Bu söylemler, ekonomik sağlayıcılığın erkeklik kimliğinin ayrılmaz bir parçası olarak görüldüğünü ve bu rolün hem toplumsal bir beklenti hem de içselleştirilmiş bir yükümlülük biçiminde deneyimlendiğine işaret etmektedir. Nitekim *“fiziksel güçle birlikte maddi güvenceyi de sağladığında erkeklığını tam anlamıyla yerine getirir”* (K1) ifadesi, bu iki boyutun birbirini tamamladığını vurgulamaktadır.

Bu durum, Kimmel’in (2008) Guyland yaklaşımıyla örtüşür: Genç erkekler, henüz tam anlamıyla ekonomik yeterlilik kazanmadıkları üniversite döneminde, toplumsal olarak "askıda kalmış" bir erkeklik deneyimi yaşamaktadır. Maddi yükümlülükleri henüz üstlenmemiş olmak, kimlik inşasında bir eksiklik hissi yaratmakta; bu da bireyde toplumsal beklentiler ile bireysel konum arasında gerilim üretmektedir.

Maddi sorumluluğun yanında, psikolojik direnç ve duyguların kontrolü de erkeklik performansının önemli bileşenleri olarak öne çıkmaktadır. Katılımcıların erkekliğe dair tanımlarında sadece ekonomik yükümlülük değil aynı zamanda psikolojik ve duygusal dayanıklılık da öne çıkan bir diğer önemli tema olarak belirlenmektedir: *“Zor durumda hemen yıkılan erkek olmaz, dayanıklı olması gerekir”* (K62) ve *“psikolojik olarak sağlam durabilmek erkek için çok önemlidir”* (K103) gibi ifadeler, erkekliğin içsel dirence ve duygusal denetime dayalı bir yapı olarak kurgulandığını göstermektedir.

Nitekim bu normatif yapı içinde bazı katılımcılar, erkekliğe ilişkin duygusal ve ilişkiyel yönleri de ön plana çıkarmaktadır. *“Sadece fiziksel değil, duygusal yönü de kuvvetli olmalı”* (K66) ya da *“şefkatli ve empatik olan erkek daha değerli bulunuyor”* (K19) ifadeleriyle katılımcılar, hegemonik normlara alternatif olarak empati ve şefkat gibi özelliklerin de önem kazanmaya başladığını ifade etmektedir. Bu alternatif erkeklik tanımları, Goffman'ın (2009) dramaturjik çerçevesinde, bireyin ön sahnede güçlü ve kontrollü bir kimlik sunarken, arka sahnede daha yumuşak ve ilişkiyel bir kimlik deneyimlediğini göstermektedir. Bu ikili yapı, özellikle kampüs ortamında duygusal yönlerin bastırılmasına, ancak gizli biçimde varlığını sürdürmesine neden olmaktadır.

Duygusal boyutların yanı sıra, ilişkiyel güvene dayalı değerlerin de erkeklik kimliğinin parçası olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu noktada sadakat ve güvenilirlik kavramları öne çıkmaktadır. *“Sadakatli ve güvenilir erkek, aile ve toplum için bir teminat gibidir”* (K68) vurgusu, erkekliğin yalnızca bireysel performans değil, aynı zamanda kolektif güven duygusuyla ilişkilendirildiğini göstermektedir.

Tüm bu özelliklerin merkezinde ise duygusal ifadelerin yönetimi bulunmaktadır. Erkeklerden hem duygularını bastırmaları hem de bu bastırmayı kontrollü bir biçimde gerçekleştirmeleri beklenmektedir. *“Duygularını yönetebilen biri olmak erkeklikte önemli bir özellik”* (K83) ve *“her şeyi dışarı vurmayan ama içinde de boğulmayan bir denge olmalı”* (K3) gibi ifadeler, erkekliğin ölçülülük ve denge ekseninde şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, erkeklik üniversite bağlamında yalnızca fiziksel güç ya da başarı odaklı bir performans değil; maddi yükümlülük, psikolojik dayanıklılık, duygusal kontrol, güvenilirlik ve ilişkiyel yeterlilik gibi çok katmanlı dinamiklerle örülü bir kimlik olarak şekillenmektedir. Bu çalışma, erkeklik kimliğinin bu çeşitli boyutlarının, toplumsal cinsiyet normları ve bireysel performanslar aracılığıyla nasıl şekillendiğine dikkat çekmektedir.

4.2 Erkeklik Normlarının Toplumsal Sonuçları

“Erkeklik Normlarının Toplumsal Sonuçları” teması, bireysel yaşam deneyimlerinden başlayarak kampüs kültürü ve toplumsal ilişkiler düzeyine kadar uzanan çok katmanlı etkileri içermektedir. Bu temanın altındaki kodlar üç temel kategori etrafında toplanmıştır: “Psikolojik ve Duygusal Etkiler”, “Sosyal İlişkilerde Zorluklar” ve “Kampüs Kültürü ve Cinsiyet Roller”. Şekil 2’de görüldüğü üzere, özellikle “Psikolojik stres yaratma” kodu katılımcılar tarafından yoğun şekilde vurgulanmış; bu kod, erkeklik normlarının bireylerde en fazla tetiklediği sonuçlardan biri olarak ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra “Kendini sürekli ispat etme baskısı”, “Sağlıklı ilişki kurmayı zorlaştırma” ve “Zayıf ve başarısız görünme korkusu” gibi kodlar da dikkate değer sıklıkta atf almıştır.

Şekil 2. Erkeklik Normlarının Toplumsal Sonuçları Temasının Kod Matrisi

Temanın alt başlıkları, erkeklik normlarının bireyler üzerinde nasıl bir psikolojik yük yarattığını, sosyal ilişkilerde nasıl bariyerler oluşturduğunu ve kampüs ortamında nasıl yeniden üretildiğini ayrıntılandırmaktadır. İlk kategori olan "Psikolojik ve Duygusal Etkiler", erkeklik ideallerinin bireylerin ruhsal denge, duygusal ifade kapasitesi ve öz-değer algısı üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. İkinci kategori olan "Sosyal İlişkilerde Zorluklar", erkeklik performansının duygusal açıklığı ve empatiyi sınırlandırarak sosyal bağların kalitesini düşürdüğünü göstermektedir. Üçüncü kategori ise kampüs ortamında normatif erkeklik baskısının genç bireyler üzerindeki etkilerini ve cinsiyet rollerinin nasıl yeniden üretildiğini ele almaktadır. Temanın altındaki kodlar ve atıf yoğunlukları, erkeklik normlarının bireylerin yaşamlarını çok yönlü olarak biçimlendirdiğini ve çoğu zaman sınırlandırıcı bir yapı sunduğunu göstermektedir.

4.2.1 Psikolojik ve Duygusal Etkiler

Üniversite öğrencilerinin erkeklik deneyimlerinde öne çıkan en baskın sorunlardan biri, normatif erkeklik kalıplarının yarattığı yoğun psikolojik strestir. Erkeklik, çoğu zaman güçlü, kararlı ve duygusal olarak mesafeli bir duruş sergilemeyi zorunlu kılar. Bu zorunluluk, bireyleri sürekli bir "rol yapma" hâline sokmakta, içsel gerginliği artırmakta ve toplumsal beklentilerin baskısıyla birleşerek zihinsel yükü katmerlendirmektedir. Bir katılımcının "sürekli güçlü görünmeye çalışmak psikolojik baskı yaratır, insan yoruluyor" (K53) ifadesi bu durumun bireysel düzeyde nasıl deneyimlendiğini açık biçimde yansıtırken, bir diğeri bu baskıyı daha kapsamlı tarif eder: "Toplumun beklentileri yüzünden psikolojik stres her an üzerimde gibi hissediyorum" (K89). Bu örnekler, erkeklik performansının yalnızca fiziksel ya da dışsal bir gösterim değil, aynı zamanda içsel bir tükenmişlik haliyle de ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu stresin önemli kaynaklarından biri, erkeklik değerlerinin başarı, güç ve dayanıklılıkla özdeşleştirilmesidir. Bu çerçevede bireylerin her durumda kendilerini ispatlama ihtiyacı doğmakta, başarıya ulaşamama korkusu ise kimliğin sorgulanmasına yol açmaktadır. Erkekliğin başarısızlıkla birlikte değer kaybettiği hissi, bir anlatımda "başarısız olursam erkekliğim sorgulanacak gibi hissediyorum" (K70) şeklinde dile getirilmiştir. Bir başka örnekte, öz-değerin başarıya endekslendiği görülmektedir: "kendimi değerli hissetmem için bir şeyleri başarmam gerekiyor" (K12). Bu durum, performans temelli bir

erkeklik algısının bireyin ruhsal bütünlüğü üzerinde nasıl baskı kurduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Söz konusu psikolojik yük, yalnızca bireyin kendisiyle ilişkisini değil; başkalarıyla kurduğu ilişkileri de doğrudan etkilemektedir. Duyguların bastırılması ve zayıflık göstermeme çabası, zamanla empati kurma kapasitesinde zayıflamaya yol açmaktadır. Bu bağlamda, empati göstermek “zayıflık” olarak algılandığı için, bireyler arası ilişkilerde duvarlar örüldüğü ifade edilmektedir (K59). Duygularını bastırmayı öğrenen bir başka ifade sahibi, karşısındakini anlamakta güçlük yaşadığını belirtmiş (K35); duygusal mesafenin ilişki kurma becerisini sınırladığı yönünde tespitler yapılmıştır. Bu durum, toplumsal düzeyde de duygusal temasın zayıflamasına neden olmakta, ilişkilerde açıklık ve güven yerine mesafe ve temkin yerleşmektedir.

Erkeklik normlarının bireyler arası bağ kurma süreçlerini nasıl sekteye uğrattığı, özellikle yakın ilişkiler bağlamında belirginleşmektedir. Duyguların ifade edilememesi, ilişkilerin yüzeysel kalmasına neden olmaktadır. Açık iletişimin zayıflıkla eşdeğer görülmesi, ilişkilerde samimiyetin yerini mesafeye bırakmasına yol açmaktadır. Bu durum, “*ilişkilerimde hep bir rol yapma hâli var*” (K31) ifadesinde açıkça ortaya konmakta; erkeklik performansının bireyin kendiliğini perdelediği bir sosyal alan tarif edilmektedir. Bu, Goffman’ın (2009) “ön sahne/arka sahne” ayrımıyla doğrudan ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda, ön sahne, bireylerin sosyal beklentilere uygun olarak sergiledikleri düzenlenmiş performans alanını; arka sahne ise toplumsal izleyiciden uzak, daha otantik bir benlik sunumunu ifade eder. Bulgular, hegemonik erkeklik normlarının, bireylerin yakın ilişkilerde dahi ön sahne performansını sürdürmelerine yol açtığını ve böylece arka sahneye geçişi engelleyerek samimiyetin yerini mesafeye bıraktığını göstermektedir.

Rekabetin yüceltilmesi ise tüm bu baskıları daha da derinleştiren bir toplumsal dinamik olarak karşımıza çıkmaktadır. Dayanışma yerine rekabetin vurgulandığı bir ortamda, erkekler sürekli bir kıyas sürecine çekilmekte; bu da başarısız olanları dışlama ve yalnızlaştırma sonucunu doğurmaktadır. Rekabetin yoğun olduğu ortamlarda, arkadaşlıkların bile bu rekabetten etkilendiği, ilişkilerin iş birliğinden çok kıyaslamaya dayalı bir zeminde yürüdüğü aktarılmaktadır. Bu durumun bireyleri “*yalnızlaştırdığı*” ve “*yorucu*” bir ruh hâline sürüklediği vurgulanmaktadır (K49, K78, K84).

4.2.2 Sosyal İlişkilerde Zorluklar

Katılımcı anlatıları, üniversite kampüsünde erkekliğin yalnızca bireysel bir kimlik değil, sürekli onaylanması gereken bir toplumsal statü olarak deneyimlendiğini göstermektedir. “*Güçlü*”, “*başarılı*” ve “*duygularını kontrol eden*” bir erkek figürü, kültürel olarak idealize edilmekte; bu figüre yakın durmayan her türlü davranış ise zayıflıkla ilişkilendirilmektedir. Bu durum, erkekliğin sabit bir aidiyet olmaktan çok, toplumsal onayla sürdürülebilir ve her an yeniden inşa edilmesi gereken bir kimlik biçimine dönüştüğünü ortaya koymaktadır. “*Hayat sanki hep sınav gibi, her an bir şeyleri ispat etmek zorundayım*” (K101) diyen bir katılımcı, bu performans baskısının sürekliliğini ve bireyin üzerindeki etkisini açık biçimde yansıtmaktadır. Benzer biçimde, “*toplumun gözünde erkek olmak için sürekli güçlü ve başarılı görünmeliyim*” (K66) ifadesi, erkeklik statüsünün kırılmasını görünür kılmaktadır.

Toplumsal düzeyde normlaştırılan bu erkeklik biçimi, yalnızca kamusal alanda değil, bireyin iç dünyasında da belirleyici bir yere sahiptir. Özellikle duygusal ifadenin bastırılması, toplumsal maskülenlik idealleriyle koşutluk göstermekte; “zayıflık” olarak görülen her davranışın denetim altına alınmasına neden olmaktadır. “*Duygularımı paylaşmam zor, çünkü hep güçlü görünmem gerektiğini hissediyorum*” (K92) şeklindeki ifade, bireyin dışarıya karşı sergilediği temsil ile içsel kırılma arasında bir ayrım göstermektedir. Bu durum, bireylerin toplumsal rollerle öz benlikleri arasında bir ayrım geliştirmek zorunda kaldıklarını, özel ve kamusal alan arasında duygusal kopukluklar yaşadıklarını göstermektedir (Goffman, 2009).

Bu kopukluk, kişilerarası ilişkilerde daha da belirginleşmektedir. Katılımcılar, empati kurmakta zorlandıklarını, duygusal açıklığın çoğu zaman ilişkiyi zayıflattığını

düşündüklerini belirtmektedir. *“Empati kurmakta zorlanıyorum çünkü duyguları bastırarak büyütüldüm”* (K6) ifadesi, yalnızca bireysel bir deneyimi değil, toplumsal olarak aktarılan normların nasıl içselleştirildiğini ortaya koymaktadır. Bu normlar, bireylerin güven temelli ilişki kurma kapasitelerini zayıflatmakta, özellikle yakınlık gerektiren bağlarda duygusal sınırlara yol açmaktadır. *“Sağlıklı ilişki kurmakta çok zorlanıyorum, çünkü içimi anlatamıyorum”* (K102) ve *“bir ilişkide duygusal açıklık kuramıyorsam, o ilişki hep eksik kalıyor”* (K82) ifadeleri, normatif erkeklik anlayışının yalnızca bireyin kendisiyle olan ilişkisini değil, sosyal etkileşimleri de nasıl yapılandırdığını göstermektedir.

Erkeklik normları, yalnızca bireyler arası ilişkileri değil, grup dinamiklerini de düzenlemekte; özellikle erkekler arası sosyal alanlarda statü temelli bir rekabet ortamı yaratmaktadır. *“Arkadaş gruplarında bile hiyerarşi var, herkes birbiriyle yarışıyor”* (K110) ve *“sürekli bir rekabet havası var, kimse zayıf görünmek istemiyor”* (K109) ifadeleri, bu sosyal düzenin grup içinde nasıl yeniden üretildiğini göstermektedir. Bu tür etkileşimlerde dayanışmadan çok, üstünlük kurma pratikleri öne çıkmakta; erkeklığe dair sosyal kabul, çoğu zaman başkaları üzerinde fark yaratmakla mümkün olmaktadır (Connell, 1998).

Kampüs bağlamında bu normların yeniden üretimi, erkeklik kimliğini hem kişisel hem de kolektif düzeyde sürekli yeniden performe edilmesi gereken bir zemine taşımaktadır. *“Kendimi göstermek ve kabul ettirmek için sürekli bir yarışım içindeyim”* (K101) ve *“başarısız olursam erkeklüğüm sorgulanacak gibi hissediyorum”* (K70) ifadeleri, erkeklığın özellikle genç bireyler için geçici, kırılgan ve her an sorgulanabilir bir statü olarak yaşandığını düşündürmektedir (Kimmel, 2008). Bu durum, erkek öğrenciler açısından duygusal ve sosyal kaynakları sürekli tüketen, yalnızlaştırıcı bir süreci beraberinde getirmektedir.

Sonuç olarak, katılımcı ifadeleri, normatif erkeklik yapısının üniversite bağlamında sosyal ilişkiler üzerinde çok katmanlı bir denetim mekanizması oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Performans baskısı, duygusal açıklığın engellenmesi, empati eksikliği ve kıyas kültürü, yalnızca bireylerin kendi iç dünyalarıyla olan ilişkilerini değil, toplumsal etkileşim biçimlerini de zayıflatmaktadır. Bu yapı, erkeklığın yalnızca bir sosyal rol değil, aynı zamanda duygusal, ilişkisel ve yapısal bir yük haline geldiğini göstermektedir.

4.2.3 Kampüs Kültürü ve Cinsiyet Roller

Kampüs bağlamında erkeklik, öğrenciler üzerinde sürekli güçlü, başarılı ve kontrol sahibi görünme yönünde bir baskı oluşturmaktadır. Bu baskı, erkek kimliğini belirli davranış kalıplarına indirgemekte; bireylerin toplumsal kabul görebilmeleri, bu kalıplara uygunluk göstermeleriyle mümkün olmaktadır (Connell, 1998). Katılımcı anlatıları, erkek öğrencilerin zayıflık ya da başarısızlıkla ilişkilendirilebilecek her türlü davranışı bastırmaya çalıştığını ve bu nedenle sosyal veya duygusal destek arama yönelimlerinin sınırlandığını göstermektedir. *“Başarısız görünme korkusu yüzünden sürekli bir stres altındayım”* (K104) ifadesi, performans temelli erkeklik anlayışının öğrenciler üzerinde yarattığı içsel gerilimi örneklemektedir.

Bu bağlamda erkeklik, kampüs içinde yalnızca sahip olunan bir kimlik değil; sürekli sergilenen, değerlendirilen ve onay bekleyen bir toplumsal rol hâline gelmektedir. Öğrenciler, bu rolü yerine getirirken güçlü, kendine hâkim ve duygulardan arınmış bir figür çizme çabası içindedir. Bununla birlikte, içsel kırılganlıklar ve duygusal ihtiyaçlar çoğu zaman bastırılmakta; dışa yansıtıldığında ise sosyal maliyete dönüşmektedir. *“Zayıf ya da duygusal davranmak burada hemen etiketlenmeye neden olabiliyor”* (K86) ifadesi, bu ikili yapının kampüs ortamındaki görünümünü somutlaştırmaktadır (Goffman, 2009).

Zayıflıkla ilişkilendirilen davranışların sosyal ilişkilerde tolere edilmemesi, öğrenciler arası bağların yüzeysel ve mesafeli bir biçimde kurulmasına neden olmaktadır. Erkeklığe dair açıklık, empati ya da yardım isteme gibi insani yönelimler, toplumsal olarak yüceltilen erkeklik imgeleriyle uyuşmadığı için geri planda kalmakta; bu da öğrencilerin duygusal olarak içe kapanmasına zemin hazırlamaktadır. *“Samimi olmak zayıflık göstergesi gibi, herkes bir rol oynuyor”* yönündeki örtük vurgular, duygusal mesafeyi hem bireysel bir tercihten çok, kültürel olarak öğrenilmiş bir tepki hâline getirmektedir.

Bu kültürel yapı, yalnızca bireylerin duygusal gelişimlerini değil; ilişkisel yeterliliklerini de sınırlamaktadır.

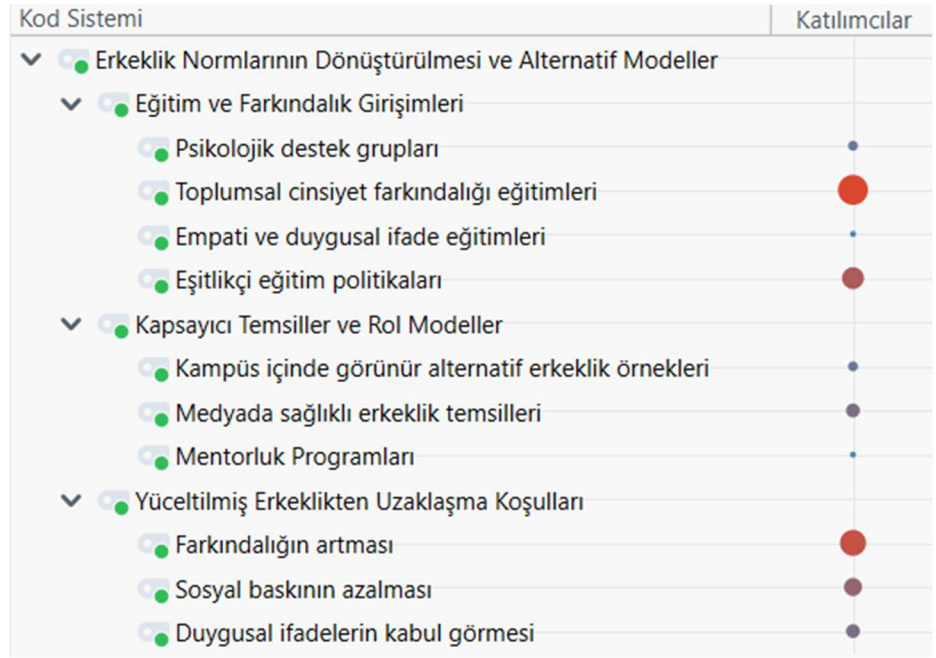
Bu normatif düzlemde, erkeklik sürekli izlenen bir performansa dönüşmekte; bireyler arkadaş gruplarında, sınıf ortamlarında ve kampüs içi etkileşimlerde görünürlük ve onay kazanma baskısı altında hareket etmektedir. Sürekli bir yarış atmosferinin varlığı, farklılaşmayı ya da norm dışı davranışları riskli hâle getirmektedir. *“Farklıysan dışlanıyorsun”* (K9) ifadesi, bu alanın kapsayıcılıktan uzak, tekil bir norm üzerinden işlediğini açık biçimde ortaya koymaktadır. *“Toplumsal cinsiyet eşitliği burada çok yüzeysel, erkeklik normları hâlâ çok baskın”* (K23) ifadesi ise, eşitlik söyleminin uygulamada ne denli sınırlı kaldığını göstermektedir.

Bu durum, genç erkekler açısından yalnızca bireysel farklılıkları bastırma zorunluluğu yaratmamaktadır. Aynı zamanda potansiyel olarak dönüştürücü bir sosyal alan olan üniversiteyi, var olan toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretildiği bir mekâna dönüştürmektedir. Erkeklik normlarının bu biçimde yeniden üretimi, bireylerin kendi kimliklerini özgürce kurabilecekleri güvenli alanları daraltmakta; duygusal ifade ve ilişkisel çeşitliliğin yerini normatif uyum ve statü rekabetine bırakmaktadır (Kimmel, 2008). Bu durum, genç erkeklerin içinde bulunduğu sürekli bir “erkeklik sınavı” atmosferiyle açıklanabilir. Erkek öğrenciler, arkadaş gruplarında, sınıf ortamlarında ve kampüs içi etkileşimlerde, bu sınavın hiç bitmediği bir sosyal denetimle karşı karşıya kalmakta; bu durum onların bireysel farklılıklarını ortaya koymalarını zorlaştırmaktadır.

Kampüs ortamı erkeklik normlarının yeniden üretildiği, performansın sürekli izlendiği ve bireysel farkların sınırlandırıldığı bir sosyal yapı üretmektedir. Bu yapı içinde duygusal açıklık, yardım isteme ya da empati gibi yönelimler ikinci plana itilmekte; eşitlik iddiası taşıyan kampüs kültürü, görünürde kapsayıcı olsa da gerçekte tekil ve dışlayıcı bir erkeklik kurgusunu yeniden inşa etmektedir. Böylece üniversite, dönüşüm potansiyeli yüksek bir toplumsal alan olmaktan çıkarak, mevcut toplumsal hiyerarşilerin yeniden üretildiği bir sahneye dönüşmektedir.

4.3 Erkeklik Normlarının Dönüştürülmesi ve Alternatif Modeller

“Erkeklik Normlarının Dönüştürülmesi ve Alternatif Modeller” teması, mevcut normatif erkeklik anlayışının sınırlarını sorgulayan ve bu anlayışa alternatif oluşturabilecek müdahale alanlarını kapsamaktadır. Şekil 3 incelendiğinde, en yüksek atf yoğunluğunun “Toplumsal cinsiyet farkındalığı eğitimleri” ve “Farkındalığın artması” kodlarında toplandığı görülmektedir. Bu yoğunluk, dönüşüm süreçlerinde farkındalığın ve eğitsel faaliyetlerin temel bir rol üstlendiğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu kodları “Duygusal ifadelerin kabul görmesi” ve “Psikolojik destek grupları” gibi diğer müdahale alanları izlemektedir. Katılımcıların odaklandığı bu alanlar, erkeklik normlarının dönüşümünde hem bireysel farkındalığın hem de sosyal destek mekanizmalarının birlikte ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 3. Erkeklik Normlarının Dönüştürülmesi ve Alternatif Modeller Temasının Kod Matrisi

Bu tema altında yer alan üç ana kategori olan “Eğitim ve Farkındalık Girişimleri”, “Kapsayıcı Temsiller ve Rol Modeller” ve “Yüceltilmiş Erkeklikten Uzaklaşma Koşulları” dönüşümün çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Eğitim girişimleriyle normatif algılar sorgulanırken, rol modeller ve medya temsilleri aracılığıyla farklı erkeklik biçimlerinin görünürlüğü artırılmakta, eş zamanlı olarak sosyal baskının azalması ve duygusal açıklığın normalleşmesi gibi koşullar bireysel düzeyde dönüşümün zeminini hazırlamaktadır. Şekil 1’deki dağılım bu bütünsel yapıyı yansıtmakta; dönüşümün yalnızca bireysel bir farkındalık meselesi olmadığını, toplumsal iklimin de bu süreci biçimlendirdiğini göstermektedir. Bu temada katılımcıların aktardığı bulgular, alternatif erkeklik modellerinin geliştirilebilmesi için hem eğitimsel hem de kültürel araçların birlikte kullanılması gerektiğini işaret etmektedir.

4.3.1 Eğitim ve Farkındalık Girişimleri

Katılımcıların erkeklik normlarının dönüşümüne ilişkin önerilerinde en sık dile getirilen uygulamalardan biri, psikolojik destek gruplarının oluşturulmasıdır. Bu öneriler, hâlihazırda bu gruplara katılım olduğuna değil, bu tür yapıların oluşturulmasının işlevsel olacağına dair bir öngörüye dayanmaktadır. Katılımcılar, duygusal paylaşım ortamlarının oluşturulmasının, erkeklerin normatif baskılardan uzaklaşarak daha esnek ve kapsayıcı kimlik biçimleri geliştirebilmeleri açısından önemli bir adım olacağını ifade etmektedir. Katılımcıların, bu tür grupların duygusal açıklık geliştirmede dönüştürücü etkiler yaratabileceğini düşünmesi, erkekliğin kırılgan ama sürdürülebilir olmayan bir performans olduğunu sezinlediklerini göstermektedir (Connell, 1998). “Psikolojik destek grupları ve atölyeler insanın kendini anlamasına yardımcı oluyor” (K51) ve “destek grupları sayesinde erkekler de duygularını paylaşabiliyor” (K107) gibi ifadeler, bu yapılar henüz yaygın olmasa da potansiyel faydasının güçlü bir şekilde algılandığını göstermektedir.

Benzer şekilde, toplumsal cinsiyet farkındalığı eğitimleri de dönüşüm süreci açısından önerilen temel stratejiler arasında yer almaktadır. Katılımcılar bu eğitimlerin, bireylerin normatif erkeklik kalıplarını sorgulamalarını ve alternatif tutumlar geliştirmelerini destekleyebileceğini belirtmektedir. “Toplumsal cinsiyet farkındalığı eğitimleri kampüste dönüşüm başlatabilir” (K84) ve “eğitimler, erkeklik anlayışını değiştirmede çok etkili oluyor” (K65) gibi görüşler, bu tür müdahalelerin yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda düşünsel dönüşüm yaratabileceği yönünde bir inancı yansıtmaktadır. Bu

sürecin erkeklik performansına yüklenen anlamları çözümleyerek, bireylere alternatif kimlik senaryoları sunabileceğini ortaya koymaktadır (Kimmel, 2008).

Özellikle seminer, atölye ve sosyal etkinlik biçiminde sunulan farkındalık çalışmalarının bu süreci destekleyici rol oynayacağı öne sürülmektedir. *“Bu eğitimlerle birlikte seminerler ve sosyal etkinlikler birbirini tamamlıyor”* (K64) ifadesi, sadece ders içeriğiyle sınırlı kalmayan çok yönlü bir yaklaşımın daha etkili olacağı düşüncesini ortaya koymaktadır. Bu görüşler, erkekliğe ilişkin performatif beklentilerin gevşetilmesi için kolektif öğrenme alanlarının inşa edilmesi gerektiğini düşündürmektedir (Connell, 1998).

Katılımcılar, yalnızca farkındalık eğitimi verilmesinin yetersiz olacağını; bunun yanında empati kurma ve duygusal ifade becerilerini geliştiren çalışmaların sürece mutlaka entegre edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. *“Empati kurma ve duygularını ifade etme becerisi kazanmak bence çok önemli”* (K104) ve *“öğrenciler arasında empatiyi teşvik eden çalışmalar dönüşüm sağlıyor”* (K31) ifadeleri, bu tür becerilerin erkeklik kimliğinin yeniden kurgulanmasında nasıl dönüştürücü bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Katılımcıların birçoğu, bu eğitimsel girişimlerin etkili olabilmesi için kurumsal düzeyde eşitlikçi politikaların benimsenmesi gerektiğini de belirtmiştir. Özellikle kapsayıcı dilin yerleşmesi, liderlik programlarında eşitlikçi uygulamaların teşvik edilmesi ve ayrımcılığı önleyici yapısal tedbirlerin alınması gerektiği ifade edilmiştir. *“Eşitlikçi eğitim politikaları olmadan yapılan diğer işler etkisiz kalabiliyor”* (K93) ve *“kapsayıcı dilin yerleşmesi ve liderlikte eşitlikçi uygulamalar büyük fark yaratıyor”* (K59) gibi görüşler, dönüşümün yalnızca bireysel değil, yapısal düzeyde desteklenmesi gerektiği fikrine dayanmaktadır. Bu yaklaşım, toplumsal cinsiyet rejimlerinin yalnızca bireyler tarafından değil, kurumlar tarafından da yeniden üretildiği önermesiyle örtüşmektedir (Connell, 1998).

Farklı katılımcılar, farkındalık eğitimlerinin yalnızca akademik çerçeveye sınırlı kalmaması, sosyal etkinlikler, öğrenci kulüpleri ve seminerlerle desteklenmesinin sürece dinamizm katacağını da öne sürmektedir. Bu tür uygulamaların, erkek öğrencilerin normatif kalıpların dışına çıkmalarını kolaylaştıracağı ve alternatif erkeklik biçimlerine meşruiyet alanı açacağı düşünülmektedir: *“Farklı türde etkinliklerle herkes kendi erkekliğini yeniden tanımlayabiliyor”* (K67), *“sosyal etkinlikler sayesinde erkeklik daha esnek bir şekilde ele alınabiliyor”* (K8).

Ayrıca bazı katılımcılar, bu tür farkındalık ve dönüşüm süreçlerinin sürdürülebilirliği için mentorluk sistemlerinin önemli bir araç olabileceğini ifade etmiştir. Özellikle daha önce bu süreçlerden geçmiş bireylerin deneyimlerini paylaşmasının, dönüşüm sürecine yeni katılanlar için güven verici bir rol oynayacağı belirtilmiştir. *“Mentorlarla yapılan görüşmeler dönüşümü hızlandırabiliyor”* (K10) ifadesi, kişisel örnekliğin ve deneyim aktarımının dönüştürücü gücüne işaret etmektedir (Kimmel, 2008).

Her ne kadar bazı katılımcılar bu tür girişimlerin gereksiz olduğunu ifade etmişse de *“Bence herhangi bir şeye gerek yok, herkes kendi yolunu bulur”* (K49) görüşü azınlıkta kalmaktadır. Genel eğilim, erkeklik normlarının dönüşümünde bu tür yapılandırılmış, çok katmanlı müdahalelerin önemli ve gerekli olduğuna işaret etmektedir.

4.3.2 Kapsayıcı Temsiller ve Rol Modeller

Kampüs ortamında alternatif erkeklik örneklerinin görünürlük kazanması, normatif erkeklik anlayışının sabitliğine yönelik kırılmaların önünü açmaktadır. Katılımcı anlatıları, toplumsal cinsiyet rollerinin keskinliğini aşındıran etkileşim alanlarının, farklı erkeklik biçimlerine meşruiyet tanınmasını kolaylaştırdığını göstermektedir. Kadın ve erkek öğrencilerin ortak etkinliklerde iş birliği içinde çalışmaları, yalnızca görev paylaşımı değil, aynı zamanda cinsiyete dayalı ayrıcalıkların müzakere edildiği ve yeniden tanımlandığı bir alan yaratmaktadır. *“Kadın ve erkek öğrencilerin bir arada çalıştığı etkinliklerde herkes kendini daha rahat ifade ediyor”* (K103) ifadesi, toplumsal cinsiyet temsillerinin sabit olmaktan çıkıp ilişkisel olarak yeniden kurulduğu bir süreci yansıtmaktadır.

Bu sürecin daha kalıcı ve örgütlü hale gelmesini sağlayan yapılardan biri de toplumsal cinsiyet temalı öğrenci kulüpleridir. Katılımcılar bu kulüplerin, erkeklik normlarına yönelik eleştirel düşünmeyi teşvik ettiğini ve norm dışı kimlik biçimlerine alan açtığını ifade etmektedir. *“Öğrenci kulüplerinde yapılan toplumsal cinsiyet odaklı çalışmalar çok etkili oluyor”* (K105) ve *“seminerlerde konuşan erkek öğrenciler, farklı bir erkeklik anlayışını temsil edebiliyor”* (K62) şeklindeki ifadeler, kulüp faaliyetlerinin erkekliğe dair çoğul anlatılar üretebilen, güvenli ve kolektif alanlar sunduğunu göstermektedir.

Toplumsal cinsiyetin sadece yüz yüze etkileşimlerde değil, kültürel üretim alanlarında da yeniden inşa edildiği göz önünde bulundurulduğunda, medyada yer alan erkeklik temsilleri bu dönüşümde önemli bir rol üstlenmektedir. Katılımcılar, geleneksel kalıpların dışında kalan, empati kurabilen, kırılabilirlik gösterebilen erkek figürlerinin görünür hâle gelmesini dönüşüm açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirmektedir. *“Medyada sağlıklı ve kapsayıcı erkeklik temsillerine yer verilmesi çok önemli”* (K69) ve *“yeni erkeklik anlayışlarını gösteren diziler ya da reklamlar fark yaratabiliyor”* (K95) gibi ifadeler, medya temsillerinin yalnızca bir yansıtma aracı değil; aynı zamanda normatif yapıyı dönüştürme potansiyeli taşıyan bir kültürel üretim alanı olduğunu düşündürmektedir. Bu tür temsiller, toplumsal cinsiyetin kültürel anlamlandırma süreçleriyle ne denli iç içe olduğunu ve erkekliğin medyatik düzeyde nasıl yeniden müzakere edildiğini ortaya koymaktadır (Connell, 2005).

Bu dönüşüm sürecinde bir diğer önemli yapı, mentorluk uygulamalarıdır. Özellikle normatif erkeklik kalıplarını sorgulamış ve alternatif kimlik deneyimleri geliştirmiş bireylerin, bu deneyimlerini paylaşmaları; dönüşüm sürecine yeni giren bireyler açısından hem yönlendirici hem de güven verici bir işlev görmektedir. Katılımcılar, bu tür programların grup içi destek mekanizmalarını güçlendirdiğini ve farklı deneyimlerin dolaşıma girmesini sağladığını belirtmektedir. *“Erkek öğrenciler için mentorluk programları sayesinde farklı deneyimler aktarılabilir”* (K97) ifadesi, normatif erkekliğin dışında kalan örüntülerin yalnızca bireysel direnişler olarak kalmayıp, kolektif düzeyde de anlam üretebildiğini göstermektedir.

Kapsayıcı temsiller ve rol modeller aracılığıyla erkeklik normlarına yönelik dönüşüm çabaları, başlangıçta bireysel düzeyde gelişse de zamanla toplumsal yapılarda kırılmalar yaratma potansiyeli taşımaktadır. Kampüs içi etkileşimler, medya yoluyla yaygınlaşan alternatif figürler ve mentorluk gibi destekleyici mekanizmalar, erkek öğrencilerin sabitlenmiş kimlik kategorileri dışına çıkarak erkekliklerini yeniden kurgulamalarına olanak tanımaktadır. Bu dönüşüm, yalnızca farklı bir erkeklik anlatısı üretmekle kalmamakta; aynı zamanda toplumsal cinsiyet düzeninin yeniden şekillenmesine katkı sunmaktadır.

4.3.3 Yüceltilmiş Erkeklikten Uzaklaşma Koşulları

Yüceltilmiş erkeklikten uzaklaşma süreci, bireylerin bu normları sorgulamasıyla birlikte farkındalığın artması sayesinde mümkün olabilmektedir. Katılımcılar, normatif erkeklik kalıplarına dair eleştirel düşüncenin geliştiği ortamlarda farklı erkeklik modellerine daha açık hale gelindiğini ifade etmektedir. Farkındalık düzeyinin yükselmesi, bireylerin hem kendi davranışlarını hem de çevrelerinin beklentilerini yeniden değerlendirmelerine olanak tanımaktadır. *“Farkındalık arttığında erkekliğin tek bir biçimi olmadığını daha iyi anlıyoruz”* (K63) ve *“toplumsal normları sorgulayan tartışmaların içinde yer aldıkça farkındalığım arttı”* (K53) ifadeleri, bu sürecin düşünsel bir yeniden inşa süreci olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda yüceltilmiş erkeklik, yalnızca olumlu niteliklerle donatılmış bir sosyal model değil; aynı zamanda diğer erkeklik biçimlerini dışlayan, ayrıcalıklı bir normatif çerçeve işlevi görmektedir (Connell, 2005). Bu çerçevenin etkisini sürdürülebilirliğindeki en güçlü mekanizmalardan biri, sosyal baskıdır. Katılımcılar, toplumsal denetimin zayıfladığı koşullarda kendi kimliklerini daha rahat ifade edebildiklerini ve geleneksel normlardan uzaklaşabildiklerini belirtmektedir. *“Sosyal baskı azaldığında erkekliğimi daha*

özgürce tanımlayabiliyorum" (K66) ifadesi, bu normların birey üzerindeki etkisinin yalnızca kültürel değil, aynı zamanda ilişki düzeyinde de hissedildiğini ortaya koymaktadır.

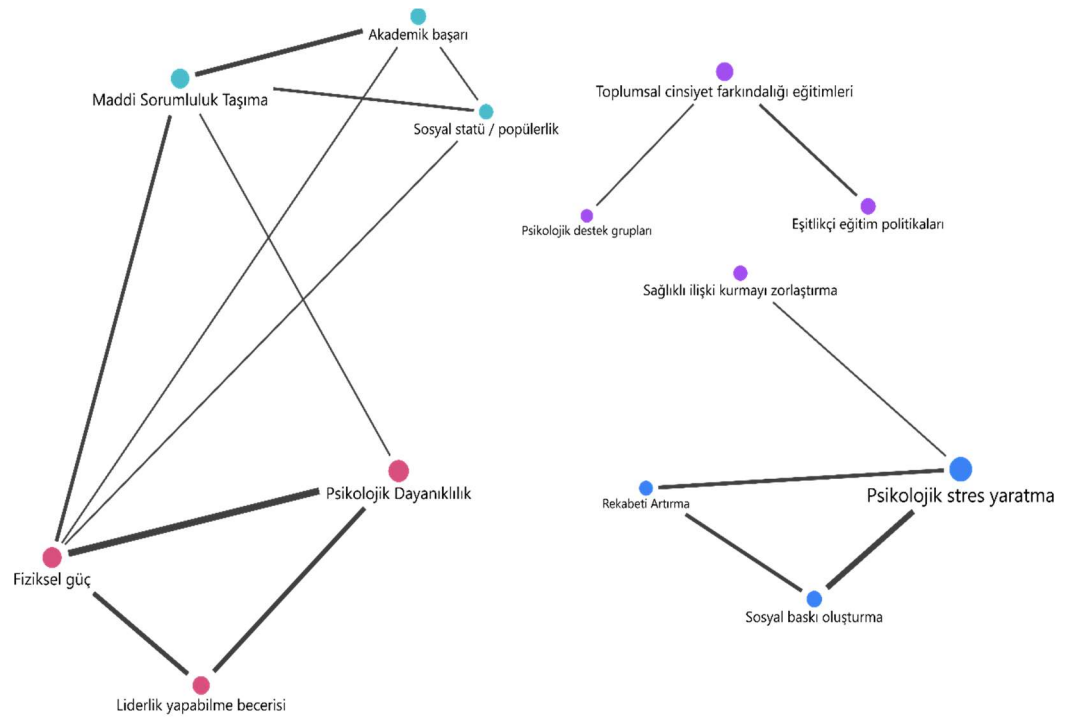
Sosyal baskının azalması yalnızca bireysel özgürlük alanını genişletmekle kalmamakta; aynı zamanda erkeklik davranışlarında çeşitliliğin gözlemlenmesine de olanak tanımaktadır. Grup içi yargılayıcı tutumların hafiflediği ortamlarda bireylerin, daha önce bastırdıkları yönlerini açığa çıkarabildikleri ve bu süreçte norm dışı davranışların da meşruiyet kazanabildiği görülmektedir. Bu durum, erkekliğin yalnızca bir performans değil, toplumsal olarak düzenlenen bir beklentiler bütünü olduğunu ve bu beklentiler esneklediğinde kimliğin de farklı biçimlerde kurulabildiğini göstermektedir (Goffman, 2009).

Duygusal açıklığın toplumsal düzeyde kabul görmeye başlaması, yüceltilmiş erkeklik normunun dönüşümünde önemli bir eşik olarak değerlendirilmektedir. Katılımcılar, duygularını bastırma zorunluluğunun ortadan kalktığı koşullarda kendilerini daha bütün hissettiklerini ve daha samimi ilişkiler kurabildiklerini ifade etmektedir. *"Duygularımı ifade ettiğimde yargılanmadığım bir çevrede daha rahat hissediyorum"* (K20) ve *"ağlamanın ya da duygusallığın utanılacak şeyler olmadığını gördüğümde rahatladım"* (K46) gibi anlatılar, toplumsal onayın yön değiştirmesiyle birlikte bireyin kendilik deneyiminin de dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Bu tür duygusal açıklıklar, hegemonik erkeklik yapısına içkin olan denetim, ketumluk ve rekabet yerine empati ve açıklık temelli ilişkileri ön plana çıkarmaktadır.

Farkındalık artışı, sosyal baskının gevşemesi ve duygusal açıklığın meşruiyet kazanması gibi koşullar bir araya geldiğinde, erkeklik normları daha çok sorgulanmakta ve daha az sabit bir yapı olarak deneyimlenmektedir. Bu üçlü yapı, yalnızca bireysel düzeyde dönüşüm yaratmakla kalmamakta; aynı zamanda topluluk içinde normatif erkeklik dışındaki anlatıların da görünürlük kazanmasına olanak tanımaktadır. Erkekliğe dair çoğulcu tanımların dolaşıma girmesi, toplumsal cinsiyet düzeninin esneklediği ve yeniden müzakere edildiği bir zeminin inşa edildiğine işaret etmektedir.

5. Erkeklik Kodlarının Yapısal ve Tematik Bütünlüğü

Toplumsal olarak inşa edilen erkeklik normları, bireylerin benlik algısını, sosyal ilişkilerini ve duygusal yönelimlerini belirleyen birbirine bağlı kod kümeleri üzerinden yeniden üretilmektedir. Şekil 4'teki ilişki haritası, bu yapının hem tematik olarak birbirini tamamlayan alanlara hem de yapısal olarak birbirini besleyen kod kümelerine dayandığını ortaya koymaktadır. Örneğin, mavi kümede yer alan "maddi sorumluluk taşıma", "akademik başarı" ve "sosyal statü/popülerlik" kodları arasındaki güçlü bağlantılar, erkekliğin hâlen büyük ölçüde başarı, statü ve ekonomik yeterlilik üzerinden tanımlandığını göstermektedir. Özellikle "maddi sorumluluk" ile "akademik başarı" arasındaki kalın ilişki çizgisi, bu iki unsurun birbirini besleyen bir toplumsal beklenti sistemine işaret ettiğini ortaya koymaktadır. Erkeklerin hem başarılı hem de maddi açıdan güçlü olmaları gerektiğine dair toplumsal norm, genç erkeklerin kendilerini değerlendirme biçimlerini ve ilişkilerdeki konumlarını derinden şekillendirmektedir.

Şekil 4. Kodlara Yönelik İlişki Haritası

Bu yapının doğrudan ilişkili olduğu bir diğer küme ise pembe kümeyle temsil edilen “fiziksel güç”, “psikolojik dayanıklılık” ve “liderlik yapabilme becerisi” kodlarıdır. Mavi ve pembe kümeler arasındaki yapısal bağ, erkekliğin yalnızca maddi ve zihinsel başarı ile değil, aynı zamanda fiziksel güç ve otorite kurma kapasitesi ile de desteklenmesi gerektiği algısının yerleşik olduğunu göstermektedir. Pembe kümedeki kodların kendi içindeki bağlantı yoğunluğu, fiziksel gücün doğrudan psikolojik dayanıklılıkla ve liderlik kapasitesiyle özdeşleştirildiğine işaret etmektedir. Bu yapı, erkeklik normlarının çoklu alanlarda “güçlü” olmayı zorunlu kılan performatif bir baskı yarattığını göstermektedir. Maddi başarıyı elde eden bireyden aynı zamanda bedensel direnç ve psikolojik istikrar da beklenmekte, bu da erkeklik deneyimini çok katmanlı ve çoğu zaman yorucu bir mücadeleye dönüştürmektedir.

Haritadaki bir diğer kümelenme, Eflatun renkle gösterilen “toplumsal cinsiyet farkındalığı eğitimleri”, “psikolojik destek grupları”, “eşitlikçi eğitim politikaları” ve “sağlıklı ilişki kurmayı zorlaştırma” kodlarını içermektedir. Bu kümelenme, erkeklik normlarının eğitim yoluyla sorgulanmasını mümkün kılan ve bireysel farkındalık ile ilişki kalitesini artırmayı hedefleyen müdahalelerin bütüncül bir yapı oluşturduğunu göstermektedir. Özellikle “psikolojik destek” ve “toplumsal cinsiyet eğitimi” gibi kodlar, bireylerin normatif erkeklik baskılarına karşı yeni perspektifler geliştirmelerine olanak tanımakta; “eşitlikçi politikalar” ise bu dönüşümün kurumsal düzeyde desteklenmesi gerektiğine işaret etmektedir. “Sağlıklı ilişki kurmayı zorlaştırma” kodu ise, bu kümeyle bilinçli olarak dahil edilmiştir; zira bu kod, eğitimsel ve destekleyici girişimlerin, bireylerin sağlıklı ilişkiler kurmasını engelleyen normatif baskılar gibi sorun alanlarıyla doğrudan bağlantılı olduğunu gösterir. Bu nedenle, söz konusu kodun kümeyle eklenmesi, çözüm yollarının mevcut sorunlarla iç içe geçtiğini ve bu sorunların tespitiyle bütünlük bir şekilde ele alınması gerektiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Eflatun kümeyle ilişkili olarak konumlanan lacivert küme ise “psikolojik stres yaratma”, “sosyal baskı oluşturma” ve “rekabeti artırma” kodlarından oluşmaktadır. Bu kümedeki kodlar arasında da güçlü içsel ilişkiler olduğu görülmektedir. Lacivert kümeyle Eflatun küme arasındaki bağlantılar, psikolojik baskıların ve sosyal zorlamaların dönüşüm gereksinimini tetiklediğini ortaya koymaktadır. Özellikle rekabetin, sosyal baskının ve stresin birbirini besleyen döngülerle erkeklik deneyimini şekillendirdiği bu

yapı, alternatif erkeklik modellerine geçişin sadece bireysel farkındalıkla değil, aynı zamanda bu stres yaratan sistemlerin çözülmesiyle mümkün olduğunu göstermektedir.

Haritanın sunduğu bu yapısal bütünlük, bulguların içerik analizleriyle büyük bir uyum göstermektedir. Erkeklik normları yalnızca bireyin benlik algısını şekillendirmemekte, aynı zamanda sosyal ilişkilerdeki etkileşim kalitesini ve duygusal açıklığı da doğrudan biçimlendirmektedir. Maddi sorumluluk, başarı ve statü gibi dışsal göstergelere odaklanan beklentiler, erkeklerin hem kendi duygularını bastırmalarına hem de ilişkilerinde yüzeysel kalmalarına yol açmaktadır. Bu durum, erkeklik kimliğinin toplumsal onay ve performans üzerinden inşa edildiğini ve her an yeniden ispat edilmesi gereken bir kimlik kurgusuna dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

Aynı zamanda, duygusal ifadelerin bastırılması ve empati kurma becerisinin kısıtlanması, erkeklerin sosyal ilişkilerinde derinlikli bağlar kurmalarını engellemektedir. Erkeklik performansı, bireyleri sürekli bir yarış ve kıyas ortamında tutarken, dayanışma yerine hiyerarşi ve mesafe üretmektedir. Bu yapı hem bireysel düzeyde ruhsal yük oluşturmakta hem de toplumsal düzeyde duygusal soğukluk ve iletişim zorluklarına yol açmaktadır.

Bu sorunlu yapının dönüşümünde eğitsel girişimler ve psikososyal destek mekanizmaları merkezi bir rol oynamaktadır. Katılımcılar, toplumsal cinsiyet farkındalığı eğitimleri, psikolojik destek grupları ve eşitlikçi politikalar gibi yapıların dönüşüm sürecinde etkili olduğunu belirtmiştir. Bu araçlar yalnızca bilgi üretmekle kalmamakta, aynı zamanda erkek öğrencilerin benlik algılarını yeniden inşa etmelerine de olanak sunmaktadır. Alternatif erkeklik modelleri, empati, açıklık ve çok yönlülük gibi özellikleri içerdiğinde daha geçerli ve sürdürülebilir hale gelmektedir.

Kampüs içinde hegemonik olmayan, çeşitlilik içeren erkeklik biçimlerinin (örneğin, duygusal ifade özgürlüğü sunan veya eşitlikçi yaklaşımları benimseyen kimlikler) görünür kılınması ve medyada sağlıklı erkeklik temsillerine (örneğin, empati ve iş birliğine dayalı roller) yer verilmesi, yalnızca bireysel düzeyde değil, kültürel düzeyde de dönüşüm dinamiklerini tetiklemektedir. Bu noktada mentorluk uygulamaları, bireyler arası öğrenme süreçlerini destekleyerek normatif erkeklik anlayışının dışına çıkabilen güvenli alanlar yaratmaktadır. Kampüs ortamı bu anlamda önemli bir laboratuvar işlevi görmektedir, eşitlikçi ilişkiler kurmak için fırsatlar ve örnekler sunmaktadır.

Yüceltilmiş erkeklikten uzaklaşma koşullarının oluşabilmesi, ancak farkındalığın artması, sosyal baskının azalması ve duygusal açıklığın onaylanması ile mümkün olabilmektedir. Bu üçlü yapı bir araya geldiğinde, erkekler hem kendi iç dünyalarına hem de sosyal etkileşimlere daha açık, esnek ve sağlıklı biçimlerde katılabilmektedir.

Bu çok katmanlı dönüşüm süreci yalnızca bireysel farkındalıklarla sınırlı kalmamakta, toplumsal yapılar içinde kökleşmiş normların çözülmesini de gerekli kılmaktadır. Erkeklik performansının bir statü, güç ve kontrol alanı olmaktan çıkıp, daha çok duygusal ifade, sorumluluk alma ve ilişkisel yeterlilikle tanımlandığı bir çerçeveye kayması, ancak kolektif çabalarla mümkün olabilmektedir. Eğitim politikaları, kampüs yaşamı ve medya temsilleri bu kolektif çabaların biçimlendiği alanlar olarak öne çıkmaktadır.

Sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, erkeklik normlarının bireylerin psikolojik, sosyal ve duygusal yaşamları üzerinde çok katmanlı etkiler yarattığı görülmektedir. Bu normların bireysel düzeyde stres, izolasyon ve öfke gibi olumsuz duygulara; toplumsal düzeyde ise iletişimde kopukluk, empati eksikliği ve eşitsizlik üretimine neden olduğu anlaşılmaktadır. Alternatif erkeklik modellerine geçişin ön koşulu, bu normlara dair farkındalığın artırılması, sosyal baskıların zayıflatılması ve duygusal ifadenin meşrulaştırılmasıdır. Eğitimsel girişimler, medya araçları ve kampüs yaşamına entegre edilen politikalar sayesinde, erkeklik kimliğinin yeniden inşası yönünde umut verici adımlar atılabilmektedir. Araştırmanın sunduğu veriler, bu dönüşümün bireysel olduğu kadar yapısal ve kültürel bir süreci de kapsadığını açık biçimde göstermektedir.

6. Sonuç

Bu çalışma, toplumsal cinsiyetin yeniden üretiminde erkekliğin nasıl konumlandığını ve eril öznenin bu sürece nasıl eklemelendiğini anlamak üzere, erkeklik hallerinin gündelik yaşam pratiklerindeki görünümüne odaklanmıştır. Görüşmeler aracılığıyla elde edilen anlatılar, eril öznenin toplumsal ve kültürel beklentiler doğrultusunda kendini sürekli yeniden kurduğunu göstermektedir. Katılımcıların anlatılarında ortaya çıkan “zorunlu sorumluluklar”, “duyguların bastırılması”, “otoriteyle kurulan mesafe” ve “kendilik sınırlarının silikleşmesi” gibi temalar, hegemonik erkekliğin yalnızca bir tahakküm biçimi değil, aynı zamanda öznenin kendiyi kurduğu ilişkiyi de şekillendiren bir iktidar rejimi olduğunu ortaya koymaktadır.

Makale, erkekliğin salt normatif bir yapılar bütünü değil, aynı zamanda özneye müzakere hâlinde olan, kimi zaman içselleştirilen, kimi zaman da kırılanlıklar üzerinden yeniden tanımlanan bir deneyim alanı olduğunu vurgulamaktadır. Katılımcılar, erkeklik normlarına uyum sağlamak adına kimi pratiklerde direnç gösterirken, diğer yandan bu normlarla özdeşleşmek için çeşitli stratejiler geliştirmektedir. Bu ikili durum, erkeklik deneyimlerinin çoğulluğunu ve tekil bir erkeklik tanımının ötesine geçilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda çalışma, Türkiye’de toplumsal cinsiyet rejiminin erkeklik üzerinden nasıl yeniden üretildiğini anlamak için mikro anlatıların ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Eril öznenin gündelik yaşam içerisindeki öznel konumlanışı, sadece bireysel değil, aynı zamanda yapısal dinamiklerle örülüdür. Dolayısıyla erkeklik hem bireysel deneyim hem de kültürel ve siyasal iktidar ağlarının bir kesişim noktası olarak ele alınmalıdır.

Kaynakça

- Anderson, E. (2010). *Inclusive masculinity: The changing nature of masculinities*. Routledge.
- Ardıç Çobaner, A., & Dural Tasouji, C. (2021). Covid-19 salgını sürecinde erkeklerin evde olma hali ve değişen erkeklikler. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11(4), 1210-1225.
- Atay, T. (2004) “Erkeklik” en çok erkeği ezer!”. *Toplum ve Bilim*, 101, 11-30.
- Barutçu, A. (2013). *Türkiye’de erkeklik inşasının bedensel ve toplumsal aşamaları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları ABD.
- Bridges, T., & Pascoe, C. J. (2014). Hybrid masculinities: New directions in the sociology of men and masculinities. *Sociology Compass*, 8(3), 246-258.
- Butler, J. (2010). *Cinsiyet belası: Feminizm ve kimliğin altüst edilmesi* (2. Basım). Metis Yayınları: İstanbul.
- Carrigan, T., Connell, B., & Lee, J. (1985). Toward a new sociology of masculinity. *Theory and Society*, 14(5), 551-604.
- Carroll, B. (Ed.). (2003). *American masculinities: A historical encyclopedia*. SAGE Publications.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Toplum, kişi ve cinsiyet politikaları*. C. Soydemir (Çev.). Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities*. Polity Press: Cambridge.
- Çaylı Rahte, E. (2021) Türkiye’de eleştirel erkeklik çalışmaları: Eleştirel erkeklik incelemeleri inisiyatifi ile söyleşi. *Moment Dergi*, 8(2), 517-524.
- Çelik, G. (2016). Erkekler de ağlar!": Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeklik inşası ve şiddet döngüsü. *Fe Dergi*, 8(2), 1-12.
- Demez, G. (2005). *Kabadayıdan sanal delikanlıya değişen erkek imgesi*. Babil Yayınları: İstanbul.
- Dyrmo, T. (2023). *Coming out as a multimodal metaphor: Perspectives from gesture and language*. 9 Ağustos 2025 tarihinde https://bip.amu.edu.pl/_data/assets/pdf_file/0034/479770/Dyrmo-Tomasz_rozprawa-doktorska.pdf adresinden erişildi.
- Gedik, E. (2018). *Erkeklik çalışmalarına neden ihtiyacımız var?* 14 Nisan 2025 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/323695529_Erkeklik_calismalarina_neden_ihtiyacimiz_var adresinden erişildi.
- Gezer Tuğrul, Y. (2024). Van’da erken yaşta evlendirilen erkekler: Toplumsal normlar ve bireysel deneyimler. *İmgelem*, 14, 521-554.

- Gezici Yalçın, M., & Tanrıverdi, V. (2018). "Kavanozu açan" erkeklerle "kafasını kullanabilen" kadınlar: Erkek üniversite öğrencilerinin erkeklik müzakereleri. *Erkeklikler: Kimlik ve Kültür Dergisi*, 9(10), 129-167.
- Goffman, E. (2009). *Günlük yaşamda benliğin sunumu*. Metis: İstanbul.
- Gönç Şavran, T. (2023). Erkeklik çalışmalarına dair. *Sosyal Bilimler ve Sağlık Bülteni*, (8), 90-101.
- Günay-Erkol, Ç. (2021). *Yaralı erkeklikler: 12 Mart romanlarında yalnızlık, yabancılaşma ve öfke* (Vol. 3009). İletişim Yayınları: İstanbul.
- Harrington, C. (2021). What is "toxic" masculinity" and why does it matter?. *Men and Masculinities*, 24, 345-352.
- Kandiyoti, D. (2016). The paradoxes of masculinity: Some thoughts on segregated societies. *Dislocating masculinity* (201-216). Routledge.
- Kimmel, M. S. (2008). *Guyland: The perilous world where boys become men*. New York: Harper.
- Kimmel, M. S. (2013). Masculinity as homophobia: Fear, shame, and silence in the construction of gender identity. *Toward a new psychology of gender* (223-242). Routledge.
- Neuman, W. L. (2009). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (7th. Ed.) Boston. MA: Pearson Education Inc.
- Öncel, N. (1996). *Sokak kızı* [Albüm]. Raks Müzik.
- Özman, A., Akyüz, S. & Seven G. (2025). "Biz erkekler": Türkiye'de siyaset, düşünce ve edebiyatta erkeklik anlatıları. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Sancar, S. (2009). *Erkeklik: İmkânsız iktidar. ailede, piyasada ve sokakta erkekler*. Metis: İstanbul.
- Schrock, D., & Schwalbe, M. (2009). Men, masculinity, and manhood acts. *Annual review of sociology*, 35(1), 277-295.
- Scott, J. W. (2007). Gender as a useful category of historical analysis. *Culture, society and sexuality* (77-97). Routledge.
- Selek, P. (2014). *Sürüne sürüne erkek olmak*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Sünbülüoğlu, N. Y. (2013). *Erkek millet, asker millet: Türkiye'de militarizm, milliyetçilik, erkek(lik)ler*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Ümit Atılğan, E. (2024). *Haksız tahrik: Bir erkeklik hakkı*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- YÖK Atlas (t.y.). Yüksek öğretim bilgi yönetim sistemi. <https://istatistik.yok.gov.tr> (19 Mayıs 2025)
- Zengin-Arslan, B. (2002). Women in engineering education in Turkey: Understanding the gendered distribution. *International Journal of Engineering Education*, 18(4), 400-408.
- Zeybekoğlu, Ö. (2010). The Turkish perception of masculinity within the context of gender roles. *Ethos: Dialogues in Philosophy and Social Sciences*, 3(1).

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur

Etik Onay: Bu çalışma için etik onay, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Fen, Matematik ve Sosyal Bilimler Etik Kurulu'ndan 22.01.2025 tarih ve 2025/50 sayılı olarak alınmıştır.

Yazar Katkısı: Yeliz KENDİR-GÖK (%50), Nursima ASMAOĞLU (%50)

Conflict of Interest: None.

Funding: None.

Ethical Approval: The approval of the Çankırı Karatekin University Science, Mathematics and Social Sciences Ethical Committee no 2025/50 dated 22.01.2025 was obtained for this study.

Author Contributions: Yeliz KENDİR-GÖK (%50), Nursima ASMAOĞLU (%50)

Hegemonic Masculinity on Campus: Performances, Pressures, and the Search for Alternatives

Yeliz Kendir-Gök & Nursima Asmaoğlu

Extended Abstract

This article investigates how masculinity is constructed, performed, and contested within the microcosm of a university campus, with a particular focus on the reproduction of hegemonic masculinity among male students. Drawing upon a field study conducted at Çankırı Karatekin University, the research combines a quantitative survey design with qualitative depth by integrating open-ended questions. A total of 111 male students from various departments participated in the study, and their responses were analyzed thematically using MAXQDA software. The aim is to understand how male students internalize or resist dominant gender norms, how these norms shape their behaviors, emotions, and relationships, and what potential pathways exist for the transformation of masculinity in higher education settings.

The theoretical foundation of the study is constructed on three intersecting frameworks: Raewyn Connell's theory of hegemonic masculinity, Erving Goffman's (2009) dramaturgical theory of performative identity, and Michael Kimmel's (2008) Guyland concept. Connell (1998) conceptualizes masculinity not as a fixed essence but as a hierarchical structure within gender relations, wherein hegemonic masculinity maintains its dominance over both women and subordinate masculinities. This theoretical lens allows the study to interpret how campus environments contribute to the reproduction of masculine hierarchies and normalize dominant gender codes through peer regulation and institutional discourse. Goffman's (2009) dramaturgical approach, which views social identity as a performance situated in everyday interactions, helps to frame masculinity as a role that male students actively manage in different campus "stages," adjusting their presentation of self in accordance with social expectations. Kimmel's (2008) Guyland framework is particularly salient for this research, as it highlights the social and psychological pressures that young men experience during the transitional phase between adolescence and adulthood, where masculinity is often policed by peer groups and confirmed through acts of conformity.

The data analysis yielded four overarching thematic categories: (1) perceived masculine traits and expectations, (2) emotional and psychological consequences of masculine norms, (3) masculinity and campus culture, and (4) resistance to hegemonic masculinity and alternative masculine pathways. These themes were further divided into categories and codes, offering a detailed map of how masculinity is lived, experienced, and negotiated on campus.

The first theme, "Perceived Masculine Traits and Expectations," reveals that masculinity is largely equated with physical strength, financial capability, academic success, leadership skills, and social status. Participants consistently described these traits as central to being perceived as a "real man." Particularly prominent was the emphasis on physical strength and responsibility, echoing Connell's (2005) depiction of hegemonic masculinity as rooted in dominance, control, and competence. For instance, participants associated masculinity with the ability to lead others, manage crises, and endure emotional and psychological hardships without visible vulnerability. While normative traits such as ambition, endurance, and authority were frequently cited, some participants also identified empathy, loyalty, and emotional regulation as desirable attributes, albeit with less cultural legitimacy. These softer qualities, while recognized, were often subordinated to the hegemonic model and not perceived as sufficient to constitute masculine respectability on their own.

The second theme, "Emotional and Psychological Consequences of Masculine Norms," examines the psychosocial toll imposed by the persistent pressure to conform to culturally sanctioned masculine ideals. Participants described experiencing chronic stress, heightened anxiety, and habitual emotional suppression. The imperative to project emotional control, self-sufficiency, and invulnerability generated significant psychological strain, often accompanied by a deep sense of inner dissonance. Many respondents articulated feeling ensnared in a performative cycle in which personal worth was continuously evaluated against external benchmarks such as academic performance, economic potential, or social recognition. This sustained internalization of normative expectations not only curtailed opportunities for authentic self-expression but also weakened the capacity for emotional intimacy within interpersonal relationships. Goffman's (2009) conceptualization of "front stage" and "backstage" behavior is particularly pertinent to this theme, as

students consistently maintained a resilient and authoritative masculine front in public domains, while their private accounts disclosed emotional fragility, self-doubt, and a pronounced yearning for authenticity.

Closely linked to this emotional burden are the difficulties male students face in their social and relational lives. The third theme, "Masculinity and Campus Culture," underscores how hegemonic masculinity is continually reinforced through campus norms, peer surveillance, and implicit gender expectations. On campus, deviation from normative masculine behaviors, such as showing vulnerability or rejecting competition that was perceived as weakness or inadequacy. This perception led to emotional isolation and hindered the formation of deep, trusting relationships. Romantic, platonic, and even familial interactions were shaped by the imperative to appear dominant, composed, and emotionally restrained. The fear of being labeled "unmanly" curtailed emotional expression and encouraged defensive, guarded forms of interaction. Competition and performativity replaced empathy and openness, resulting in an interpersonal culture characterized by hierarchy and detachment.

Moreover, participants reported that even in an academic setting, often perceived as a progressive space, hegemonic masculinity was normalized through both subtle and overt behaviors. Peer groups and informal social hierarchies played a central role in regulating gender norms. Male students were frequently expected to embody specific roles (e.g., providers, protectors, achievers), and those who failed to meet these expectations were subjected to ridicule or exclusion. The dominance of the normative masculine script rendered it challenging for individuals to envision alternative forms of masculinity without incurring the risk of social marginalization. Kimmel's (2008) Guyland is particularly applicable to this context, as the campus functions as a transitional arena in which young men are continually tested, evaluated, and compelled to prove their masculinity in performative and often restrictive ways.

Despite the pervasive influence of hegemonic masculinity, the fourth theme, including "Resistance to Norms and Alternative Masculinities", reveals emerging cracks in the dominant narrative. A significant number of participants expressed a desire to move beyond the emotional and social constraints of traditional masculinity. They envisioned a more inclusive and emotionally literate form of masculinity that allows for vulnerability, empathy, and relational intimacy. Proposed interventions included gender awareness education, psychological support groups, emotional intelligence workshops, and inclusive role modeling within both campus and media settings. Importantly, participants highlighted the role of visibility and representation in challenging the hegemony of dominant masculinity. The presence of alternative male figures in student clubs, classroom discussions, and media narratives was seen as a potential catalyst for change. These role models provided legitimacy to non-normative masculinities and helped create safer spaces for emotional expression and self-redefinition.

Participants also emphasized that structural and cultural support is essential for personal transformation. The desire for change was not limited to individual attitudes but extended to institutional practices. Participants advocated for universities to implement gender-inclusive policies, support peer mentorship programs, and normalize emotional openness through formal and informal channels. In this context, masculinity is reimagined not simply as an individual trait but as a fluid and evolving identity shaped by institutional environments and collective discourse.

In conclusion, this study demonstrates that masculinity, as lived by male university students, is neither monolithic nor naturally given. Rather, it is a socially constructed and constantly negotiated identity that is regulated by institutional expectations, peer dynamics, and cultural scripts. The pressure to conform to hegemonic standards produces both psychological strain and relational fragmentation, while simultaneously limiting the possibilities for authentic self-expression. However, the study also illustrates that this regime is not totalizing: moments of resistance, critical reflection, and alternative identifications are emerging within the very structures that sustain hegemonic masculinity.

By examining the campus as a microcosm of broader gender relations, the study reveals how masculinity is reproduced through everyday performances, and how it can be reimagined through institutional change and cultural critique. The findings underscore the need to move beyond binary and hierarchical models of gender and to support young men in constructing healthier, more inclusive masculinities. Masculinity, as shown through this research, is not merely a site of domination but also one of transformation, such as a dynamic field where conformity and resistance coexist, and where the potential for change is real, albeit fragile.